ΔΗΜΟΣΙΟ ΙΕΚ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΌΝΟΜΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΑΣΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΝΙΚΟΣ ΓΕΡΕΝΤΕΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2020 ©

Περίληψη

Ο θρησκευτικός ή Προσκυνηματικός τουρισμός έχει διεθνή διάδοση με ιδιαίτερες παραλλαγές στον τρόπο που εκλαμβάνουν οι τουρίστες την έννοια του ανάλογα με την χώρα προέλευσης και την κουλτούρα τους. Συγκεκριμένα θα μπορούσε να αναφερθεί πως αποτελεί ένα παρακλάδι του πολιτιστικού τουρισμού, ωστόσο όμως υπάρχουν ακόμα πολιτισμοί που διατηρούν την αυστηρότητα των Προσκυνηματικών περιηγήσεων και προσδίδουν σε αυτές αυστηρά θρησκευτικό χαρακτήρα. Έτσι ο θρησκευτικός τουρισμός αναπτύσσει τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα ανάλογα με τον τρόπο άσκησής του. Οι μουσουλμανικές χώρες κυρίως καθώς και οι βαθιά θρησκευόμενοι ανά τον κόσμο μεταβαίνουν σε τόπους θρησκευτικού ενδιαφέροντος προκειμένου να αποδείξουν την πίστη και την αφοσίωσή τους και να γαληνεύσουν την ψυχή τους. Αντίθετα, οι πολιτισμοί με «χαλαρές» θρησκευτικές πεποιθήσεις, εκλαμβάνουν τα ταξίδια αυτά ως έναν τρόπο εναλλακτικής διασκέδασης και παρουσιάζουν όλα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των απλών τουριστών. Στην εποχή μας έχει επικρατήσει κυρίως ο πολιτιστικός χαρακτήρας του θρησκευτικού τουρισμού. Από τις επιλογές των τουριστών προκύπτει πολλές φορές και το είδος του τουρισμού που επιθυμούν καθώς και το νόημά που προσδίδουν σε αυτές τις επισκέψεις. Έτσι παρατηρείται πως αυτοί που επιλέγουν προορισμούς όπως το Βατικανό προσβλέπουν περισσότερο στην διασκέδαση ενώ όσοι επιλέγουν μέρη όπως τους Αγίους Τόπους θέλουν να βιώσουν περισσότερο την θρησκευτική εμπειρία του ταξιδιού τους.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη 2

Πίνακας περιεχομένων 3

Εισαγωγή 4

Κεφάλαιο 1ο : Θρησκευτικός Τουρισμός 5

1.1 Πολιτιστικός τουρισμός 5

1.2 Θρησκεία και έννοια θρησκευτικού τουρισμού 5

1.3 Κατηγορίες θρησκευτικού τουρισμού 6

1.4 Ιστορική αναδρομή του θρησκευτικού τουρισμού 7

1.5 Θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα 8

Κεφάλαιο 2 ο : Ο θρησκευτικός τουρισμός ως τουριστικό προϊόν 9

2.1 Οργάνωση και διαχείριση θρησκευτικού προϊόντος 9

2.2 Υπηρεσίες , υποδομές και πρόσβαση θρησκευτικού προϊόντος 9

2.3 Μοναστήρια 10

2.3.1 Φιλοξενία μοναστηριών 12

Κεφάλαιο 3ο : Προορισμοί θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα και τον κόσμο 14

3.1 Οι πιο δημοφιλείς προορισμοί θρησκευτικού τουρισμού στον κόσμο 14

3.2 Θρησκευτικά μνημεία στην Ελλάδα 16

3.3 Κατάλογος τον πιο γνωστών μοναστηριών που παρέχουν φιλοξενία σε ξενώνες στους επισκέπτες τους. 17

3.4 Ξωκλήσια 20

3.5 Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο 20

3.6 Η μοναστηριακή πολιτεία του Αγίου Όρους 34

3.6.1 Ιστορία του Άγιου Όρους 35

3.6.2 Οι θησαυροί του Άγιου Όρους 35

3.6.3 Διοικητική δομή της μοναστικής κοινότητας 36

3.6.4 Η είσοδος στο Άγιο Όρος 37

3.6.5. Ουρανούπολη 38

3.6.6. Λειτουργικοί ρυθμοί και το μέτρημα της ώρας 38

Συμπεράσματα 40

Βιβλιογραφία 41

Εισαγωγή

Ο θρησκευτικός τουρισμός υπάγεται στην κατηγορία του εναλλακτικού τουρισμού. Από τους πρώτους λόγους, που προκάλεσαν τις μετακινήσεις των ανθρώπων, ήταν η ικανοποίηση των λατρευτικών σκοπών και συνεπώς, ο θρησκευτικός τουρισμός αποτέλεσε μια από τις από τις πρώτες μορφές τουρισμού. Γενικότερα, η ανάγκη για την έκφραση του θρησκευτικού συναισθήματος και το ταξίδι που ακολουθεί έχει τις καταβολές του στην Προσκυνηματική δραστηριότητα πολύ παλαιών εποχών, ένα φαινόμενο που διαχρονικά εξελίσσεται και έχει αποκτήσει τη σημερινή του μορφή. Για πολλούς ερευνητές, ο θρησκευτικός τουρισμός ήταν πάντοτε συνδεδεμένος με τη θρησκεία, αφού οι βασικές μετακινήσεις των λαών από αρχαιοτάτων χρόνων είχαν κυρίως θρησκευτικά κίνητρα. Οι ιεροί τόποι και οι χώροι, όπου πραγματοποιούνταν επίσημες θρησκευτικές εορτές ή άλλες θρησκευτικού ή πολιτιστικού χαρακτήρα εκδηλώσεις, αποτελούσαν για πολλούς αιώνες τουριστικούς προορισμούς. και δημιουργούσαν μια ιδιαίτερη «ελκυστικότητα» για ορισμένες περιοχές. Η πορεία της ιστορίας έχει αποδείξει ότι το «προσκύνημα» αποτελούσε πάντοτε κίνητρο μετακίνησης των ανθρώπων και κατ' επέκταση επηρέαζε τη δημιουργία «τουριστικού» ρεύματος, ενώ κατά πολλούς, η γέννηση του σύγχρονου τουρισμού οφείλει πολλά στην παράδοση του λατρευτικού ταξιδιού. Η παραπάνω ελκυστικότητα συνδέονταν με τη θρησκευτική ή ιστορική αξία των ναών ή εκκλησιών, τις θρησκευτικές γιορτές, τα ιστορικά γεγονότα και με σημαντικές θρησκευτικές ή άλλες εξελίξεις, τα χαρακτηριστικά του τοπίου, το μέγεθος και την αρχιτεκτονική του υπάρχοντος οικιστικού πλούτου κλπ.

Πιο αναλυτικά στην παρούσα πτυχιακή εργασία στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια του θρησκευτικού τουρισμού ως είδος του πολιτισμικού τουρισμού ,οι κατηγορίες του ,η ιστορική αναδρομή του και γενικότερα ο θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η ανάπτυξη ,οι επιρροές και η ζήτηση του θρησκευτικού τουρισμού ως τουριστικό προϊόν και αναφορά στα μοναστήρια. Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρονται οι δημοφιλείς προορισμοί θρησκευτικού τουρισμού στον κόσμο, ένας κατάλογος των πιο γνωστών μοναστηριών και προσκυνημάτων στον ελλαδικό χώρο όσο και λίγα λόγια για το Άγιο Όρος.

Κεφάλαιο 1ο : Θρησκευτικός Τουρισμός

1.1 Πολιτιστικός τουρισμός

Πολιτιστικός τουρισμός ονομάζεται το υποσύνολο του τουρισμού σχετικά με τον πολιτισμό μιας χώρας ή περιοχής. Συγκεκριμένα ο τρόπος ζωής των ανθρώπων αυτών των γεωγραφικών περιοχών, η ιστορία τους, η τέχνη, η αρχιτεκτονική, θρησκεία και άλλα στοιχεία που συνέβαλλαν στην διαμόρφωση του τρόπου ζωής τους.

Ο πολιτιστικός τουρισμός περιλαμβάνει τον τουρισμό σε αστικές περιοχές, ιδιαίτερα σε ιστορικές, μεγάλες πόλεις και στις πολιτιστικές εγκαταστάσεις όπως μουσεία και θέατρα. Μπορεί ακόμα να περιλαμβάνει τουρισμό σε αγροτικές περιοχές αποτυπώνοντας τις παραδόσεις ιθαγενών πολιτιστικών κοινωνιών. Κατά γενική ομολογία η πολιτιστικοί τουρίστες ξοδεύουν ουσιαστικά περισσότερα από τους καθιερωμένους ή τυπικούς τουρίστες. Ως πολιτιστικός τουρισμός έχει οριστεί η μετακίνηση ανθρώπων σε πολιτιστικά αξιοθέατα μακριά από την (καθιερωμένη) περιοχή κατοικίας τους, με την προϋπόθεση να συλλέξουν νέες πληροφορίες και εμπειρίες ώστε να ικανοποιήσουν τις πολιτιστικές τους ανάγκες. Σε αυτές τις πολιτιστικές ανάγκες μπορεί να συγκαταλέγεται η σταθεροποίηση-στερεοποίηση της προσωπικής πολιτιστικής ταυτότητας κάποιου, μέσω της παρατήρησης του "εξωτικού" άλλου/ξένου.

1.2 Θρησκεία και έννοια θρησκευτικού τουρισμού

Η θρησκεία γενικότερα αποτελεί μια ιδιαιτέρως σημαντική πτυχή της ανθρώπινης ζωής. Είναι παράγοντας που δρα καταλυτικά στη συμπεριφορά και στη στάση ζωής του ανθρώπου. Μπορεί να οριστεί καθολικά, ανεξάρτητα από το δόγμα στο οποίο μπορεί να πιστεύει ο καθένας, ως εξής: «θρησκεία είναι η πεποίθηση που εκδηλώνεται μέσα στην γνώση, στη σκέψη, στα συναισθήματα, στη βούληση και στις πράξεις, σχετικά με επενέργεια ανωτέρων δυνάμεων, προσωπικών ή απρόσωπων. Οι ηθικές θρησκείες του ανώτερου τύπου συγχωνεύουν αυτή την πεποίθηση με την πίστη σε μια ηθική τάξη ευθύνης που καθορίζει τις πράξεις μιας δίκαιας ανταμοιβής, κάθε ενέργειας καθώς και στη δυνατότητα για πρόοδο προς την υπέρτατη τελείωση». Αυτές οι ηθικές θρησκείες του ανώτερου τύπου είναι σήμερα οχτώ: Βραχμανισμός, Ινδουισμός, Βουδισμός, Κινεζικός οικουμενισμός, Παρσισμός, Χριστιανισμός, Ισλαμισμός, Ζουδαισμός.

Ο θρησκευτικός τουρισμός ή αλλιώς Προσκυνηματικός τουρισμός ανήκει στο υποσύνολο του πολιτισμικού τουρισμού και είναι ένα είδος τουρισμού το οποίο περιλαμβάνει επισκέψεις τουριστών – πιστών σε χώρους θρησκευτικού ενδιαφέροντος όπως μνημεία, εκκλησίες, θρησκευτικούς τάφους και άλλα. Ο ορισμός του θρησκευτικού τουρισμού στην γλώσσα της οικονομίας και του τουρισμού μπορεί να οριστεί ως η μετακίνηση μεμονωμένων ατόμων ή οργανωμένων σε ομάδες με προορισμό τόπους θρησκευτικής λατρείας είτε για προσκύνημα, είτε για συμμετοχή σε θρησκευτικές τελετές ή εκδηλώσεις, είτε για εκπλήρωση τάματος, παρόλα αυτά δεν πρέπει να κριθεί με αυστηρό θεολογικό κριτήριο διότι αυξημένο κρίνεται το

ενδιαφέρον και από ομάδες ατόμων που δεν ανήκουν σε κάποια θρησκευτική ομάδα και συνδυάζουν το ταξίδι τους παράλληλα με άλλες τουριστικές δραστηριότητες.

Άλλωστε οι ιεροί τόποι και οι θρησκευτικές γιορτές αποτελούσαν πάντοτε πόλο έλξης από ομάδες ατόμων με γενικά ενδιαφέροντα όπως η εμπειρία και η γνώση νέων πολιτισμών και παραδόσεων. Στην ξενόγλωσση ορολογία ο θρησκευτικός τουρισμός μπορεί να περιγράφει με τον όρο pilgrimage, ο οποίος όμως περιλαμβάνει ευρύτερα την έννοια του προσκυνηματισμού όχι μόνο σε θρησκευτικά μνημεία αλλά και σε ιστορικούς τόπους και σε μνημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Ο όρος pilgrim (προσκυνητής) προέρχεται από την λατινική λέξη peregrinus η οποία αρχικά όριζε τον ξένο που ζούσε έξω από την περιοχή της Ρώμης, και ταξίδευε στην περιοχή γύρω από την πόλη. Η εκκλησία οριοθέτησε τον όρο αυτό. Χρησιμοποιούνται ακόμη οι όροι faith tours, δηλαδή ταξίδια πίστης, biblical tours, δηλαδή βιβλικά ταξίδια, religious tours, θρησκευτικά ταξίδια.

Η εθνικότητα αρχικά των τουριστών διαφέρει ανάλογα με την θρησκεία με την οποία σχετίζεται ο τόπος ο οποίος επισκέπτονται. Έτσι λοιπόν, στην Ελλάδα πραγματοποιούνται κυρίως ταξίδια θρησκευτικού τουρισμού από Έλληνες και Ρώσους Ορθόδοξους Χριστιανούς ή από καθολικούς Άγγλους, Γάλλους, Αμερικανούς που επισκέπτονται μνημεία και περιοχές που αντιπροσωπεύουν το δόγμα τους. Η "ζήτηση" προέρχεται από όλα τα δόγματα και όλες τις θρησκείες, τόσο από τον απλό λαό όσο και από θεολογικές ή εκκλησιαστικές σχολές και πανεπιστήμια με θεολογική κατεύθυνση και κληρικούς, μοναχούς, καλόγριες και γενικά όσους έχουν ταχθεί στην υπηρεσία αυτού στον οποίον πιστεύουν.

Επίσης, η πλειοψηφία των τουριστών που πραγματοποιούν θρησκευτικά ταξίδια έχουν μεσαία ή υψηλά εισοδήματα ενώ τις περισσότερες φορές έχουν και υψηλό εκπαιδευτικό και μορφωτικό επίπεδο. Η ηλικία τους, ωστόσο, εξαρτάται από το είδος του ταξιδιού στο οποίο λαμβάνουν μέρος

1.3 Κατηγορίες θρησκευτικού τουρισμού

Ο Θρησκευτικός Τουρισμός μπορεί να διακριθεί σε τρεις κατηγορίες με κριτήριο το κίνητρο που οδηγεί στην πραγματοποίηση του:

1) **ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΟΣ:** είναι ο αμιγώς προσκυνηματικός τουρισμός όπου σκοπός του τουρίστα είναι το προσκύνημα στον συγκεκριμένο τόπο χωρίς να δίνει ιδιαίτερη αξία στα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία που τον διακρίνουν και στην περιοχή όπου βρίσκεται. Τέτοια θρησκευτικά ταξίδια πραγματοποιούνται κυρίως σε περιοχές που συνδέονται άμεσα με την γέννηση, τον θάνατο, την ζωή και την διδασκαλία ανθρώπων, θεανθρώπων, προφητών, θρησκευτικών ηγετών και γενικότερα προσώπων που υπήρξαν θεμελιωτές των θρησκευτικών δογμάτων που υπάρχουν σήμερα. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά «όπου εμφανιστεί σημάδι του Θεού, ακολουθεί πάντοτε ο προσκυνηματισμός.
2) **ΕΙΔΙΚΟΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΟΣ:** η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει βεβαίως το προσκύνημα, όμως το κίνητρο είναι συγκεκριμένο γεγονός: η εκδήλωση. Η εκδήλωση αυτή μπορεί να είναι τέλεση βάπτισης, γάμου ή εκπλήρωσης τάματος ή ακόμη και η συμμετοχή στις εκδηλώσεις για τον εορτασμό εις μνήμη Αγίων η

Θεοτήτων (θρησκευτικές γιορτές ή πανηγύρια ή και εορτασμός μεγάλων θρησκευτικών γεγονότων, που σε συγκεκριμένες περιοχές γίνεται με ξεχωριστό τρόπο και οι πιστοί συρρέουν με μεγάλο ενδιαφέρον).

3) **ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ:** στην κατηγορία αυτή ο τουρίστας είναι πιθανόν να μην έχει άμεσα θρησκευτικά κίνητρα. Ενδιαφέρον για αυτόν παρουσιάζει η πολιτιστική αξία του θρησκευτικού μνημείου (ιστορικά στοιχεία, αρχιτεκτονική, αγιογραφία, κ.λ.π.). Συχνά ο τουρίστας δεν ανήκει στο θρησκευτικό δόγμα που λατρεύεται στο μνημείο ή στον τόπο τον οποίο επισκέπτεται. Επιθυμεί, όμως να μυηθεί στην φιλοσοφία και στην κουλτούρα που πρεσβεύει η θρησκεία και να ενημερωθεί σχετικά με την ιστορία και τις ρίζες της.

Άλλες διακρίσεις του Θρησκευτικού Τουρισμού είναι: ο ατομικός και ο ομαδικός ανάλογα αν το ταξίδι πραγματοποιείται ατομικά ή με οργανωμένη ομάδα (group), ο εξωτερικός και ο εσωτερικός ανάλογα με τον τόπο προορισμού σε σχέση με τον τόπο αναχώρησης.

1.4 Ιστορική αναδρομή του θρησκευτικού τουρισμού

Ο άνθρωπος ως θρησκευτικό ον (homoreligious), είναι από τη φύση του άρρηκτα συνδεδεμένος με το θεό και τη λατρεία. Η πίστη προσδιορίζει το άτομο ήδη από τη γέννησή του και το κατατάσσει σε μία ομάδα με κοινά πιστεύω, ήθη και έθιμα. Οι θρησκείες έκαναν την εμφάνιση τους σχεδόν ταυτόχρονα με την ανθρώπινη παρουσία στη γη, ενώ δεν έχει υπάρξει λαός όπου να μην είχε κάποιο είδος θρησκείας ή λατρείας προς κάποιο ανώτερο ον στο οποίο προσέφεραν τα δέοντα. Ο άνθρωπος λοιπόν, προσπαθώντας να προσεγγίσει το θείο καταφεύγει στο προσκύνημα. Ακολουθώντας λοιπόν τα προστάγματα της θρησκείας του, αλλά και τη φωνή της συνείδησής του ξεκινά το ταξίδι του προς τη λύτρωση.

Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο χιλιάδες Αιγύπτιοι έπλεαν προς τον ποταμό Νείλο με τις φελούκες τους, με σκοπό να μεταβούν στο ναό της Μέμφιδος για προσκύνημα. Οι Έλληνες, ως πιστοί στο δωδεκάθεο, μετέβαιναν στους Δελφούς και επιζητούσαν χρησμούς από το μαντείο του Απόλλωνα και την Επίδαυρο για να θεραπευθούν στο ναό του Ασκληπιού. Στο Μεξικό οι κάτοικοι-πιστοί προσέφευγαν στο ναό του Quetzal, οι κάτοικοι του Περού στο Κούζκο και οι Βολιβιανοί στη λίμνη Τιτικάκα. Στην εποχή του Μεσαίωνα οι πιστοί μετέβαιναν για προσκύνημα στον Άγιο Ιάκωβο της Κομποστέλα και στη Μέκκα. Κοινό γνώρισμα λοιπόν όλων των θρησκειών σε όλη τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας ήταν η παρότρυνση των πιστών (μέσω των θρησκευτικών τους κειμένων) προς αναζήτηση της θεότητας μέσω του προσκυνήματος. Γενικότερα ο τουρισμός ως περιήγηση-γνωριμία με πολιτιστικές και κοινωνικές αξίες άλλων λαών, χρονολογείται από την αρχαιότητα και στην μορφή αυτή οφείλονται πλήθος ταξιδιωτικές, ιστορικές και γεωγραφικές πληροφορίες από ταξιδιώτες - περιηγητές διαφόρων εποχών. Θρησκευτικοί και αθλητικοί πόλοι έλξης και γεγονότα καθώς και εκπαιδευτικοί λόγοι οδήγησαν στις πρώτες "ειδικές μορφές τουρισμού" που χάνονται στα βάθη των αιώνων. Ομαδικές μετακινήσεις για προσκύνημα ιερών τόπων, τέλεση αθλητικών αγώνων, μακροχρόνιες πολιτικές εκστρατείες και σταυροφορίες, αλλά και ατομικά επιμορφωτικά και θεραπευτικά ταξίδια δεν είναι παρά οι προπομποί του θρησκευτικού, αθλητικού, του περιηγητικού,

του θαλάσσιου, του θεραπευτικού, του εκπαιδευτικού τουρισμού, αλλά ακόμη και του "μαζικού τουρισμού", με την έννοια της όποιας οργάνωσης ήταν δυνατόν να εξασφαλιστεί τις εποχές εκείνες σε ομαδικές μετακινήσεις.

1.5 Θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα

Η χώρα μας είναι ένας από τους κορυφαίους προορισμούς παγκοσμίως, και όσον αναφορά τον θρησκευτικό τουρισμό, αφού η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται για τη θρησκευτικότητα, τη βαθιά πίστη και αφοσίωση στο Θεό για δυο χιλιάδες χρόνια, διατηρώντας τις αρχές της Ορθοδοξίας. Κάτι που συνεπάγεται με πληθώρα χριστιανικών κτιρίων από τη Βυζαντινή, τη μεταβυζαντινή περίοδο και έπειτα. Κάθε εκκλησία, μοναστήρι ή εξωκλήσι είναι από μόνο του ένας «θησαυρός», αλλά ο επισκέπτης βιώνει μια μαγική εμπειρία, καθώς έχει την ευκαιρία να συναντήσει πέραν από τους πανέμορφους ναούς, τη μοναδική φυσική ομορφιά των τοπίων της Ελλάδας. Τα έργα τέχνης της Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής περιόδου, τα ψηφιδωτά, οι τοιχογραφίες, οι εικόνες καθώς και άλλα θρησκευτικά μνημεία αιώνων εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής και τέχνης, αμέτρητες εκκλησίες και μοναστήρια που μαρτυρούν την πλούσια θρησκευτική κληρονομιά της χώρας. Σύμφωνα με τις αρχαίες γραφές της Ελλάδας, όλοι οι θεοί και θεές ήταν εξοπλισμένοι με μια διαφορετική αποστολή. Για παράδειγμα, η Αφροδίτη ήταν η θεά του έρωτα και ο Άρης του πολέμου. Όλοι αυτοί οι θεοί και οι θεές μαζί με το βασιλιά των θεών Δία κατοικούσαν στον Όλυμπο. Επιπλέον, σε κάθε πόλη της Ελλάδας λατρευόταν ο τοπικός τους Θεός ξεχωριστά. Με την καταστροφή του ελληνικού πολιτισμού και της δυναστείας των Ρωμαίων και Μωαμεθανών, η Ελλάδα έχασε όλη την αρχαία γεύση της θρησκείας. Ο θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα, ωστόσο, υπόσχεται να σας μεταφέρει σε μερικούς από τους αρχαιότερους ναούς όπως ο Παρθενώνας, ο ναός της αρχαίας Κορίνθου και την Ακρόπολη. Μερικοί από τους λόγους του ενδιαφέροντος τους είναι η βαθύτερη γνώση των παραδόσεων, του πολιτισμού και η σύνδεση της τέχνης με τη θρησκεία και έτσι ελκύουν κάθε χρόνο χιλιάδες τουρίστες.

Η πλειοψηφία του θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα προέρχεται από το εσωτερικό, ενώ τα τελευταία χρόνια αυξάνονται οι επισκέπτες από τις χώρες του εξωτερικού, κυρίως από τις ορθόδοξες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Στην Ελλάδα εσωτερικό Θρησκευτικό τουρισμό κάνουν συνήθως άτομα μέσης και τρίτης ηλικίας δηλαδή 40- 70 χρόνων χωρίς βέβαια αυτό να αποκλείει και τις νεότερες ηλικίες. Από την άλλη τα ιερά προσκυνήματα, επισκέπτονται από το εξωτερικό και νεότερες ηλικίες 22-35 ετών και τις περισσότερες φορές είναι παπάδες ή θεολόγοι ή φοιτητές σε πανεπιστήμια που υποχρεώνεται η θρησκευτική διδασκαλία και πολλές φορές τα θρησκευτικά ταξίδια με τη συνοδεία καθηγητών. Οι περίοδοι που αυξάνεται ο θρησκευτικός τουρισμός είναι κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών και των θρησκευτικών εορτών. Ο θρησκευτικός τουρισμός δίνει μια άλλη πνοή στην τουριστική ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών, ενισχύοντας υποβαθμισμένους ή «εγκαταλειμμένους» παραγωγικούς κλάδους της τοπικής οικονομίας. .

Κεφάλαιο 2 ο : Ο θρησκευτικός τουρισμός ως τουριστικό προϊόν

2.1 Οργάνωση και διαχείριση θρησκευτικού προϊόντος

Η οργάνωση και διαχείριση του θρησκευτικού προϊόντος γίνεται από τους Τ.Ο. (Tour Operators). Tour Operators ονομάζονται οι μεγάλοι τουριστικοί οργανισμοί που με ιδιόκτητα ή μισθωμένα μεταφορικά μέσα οργανώνουν προγράμματα διακοπών για μεγάλες ομάδες ατόμων σε τακτές ημερομηνίες. Ο διοργανωτής ταξιδιών (Tour Operator) έχει οριστεί σύμφωνα με την IUOTO (International Union of Official Travel Organization) σαν μια επιχείρηση διανομής στην τουριστική βιομηχανία που πρώτα εκτιμά την αναμενόμενη ζήτηση και στην συνέχεια εξασφαλίζει 12 έναν αριθμό θέσεων στα διάφορα μεταφορικά μέσα, έναν αριθμό δωματίων σε διάφορα ξενοδοχεία καθώς και επιπλέον δραστηριοτήτων όπως διάφορες τοπικές εκδρομές σε περιοχές θρησκευτικού ενδιαφέροντος. Έτσι δημιουργεί ένα ολοκληρωμένο πακέτο διακοπών το οποίο πωλείται στους πελάτες του, μέσω των τουριστικών γραφείων, με καθορισμένη τιμή, ημέρα και τόπο αναχώρησης και επιστροφής. Οι υπηρεσίες που περικλείονται στο πακέτο πωλούνται σε μια ενιαία τιμή και δεν μπορούν να διαχωριστούν μεταξύ τους. Τέτοιοι οργανισμοί υπάρχουν αρκετοί σε κάθε χώρα και σε μεγάλο βαθμό οι πωλήσεις πακέτων διακοπών γίνονται μέσω αυτών. Οι Tour Operators συνεργάζονται με διάφορες αεροπορικές εταιρίες και ξενοδοχεία και προσπαθούν να προσφέρουν στους πελάτες τους ένα σχετικά ποιοτικό και οικονομικό πακέτο διακοπών. Συνήθως, ο καθένας ειδικεύεται σε έναν συγκεκριμένο προορισμό. Άλλες φορές μπορεί και η ίδια η εκκλησία να είναι ο Τ.Ο. που οργανώνει τις Προσκυνηματικές εκδρομές το οποίο και πάλι θα είναι οικονομικό προς τον ενδιαφερόμενο. Ανάλογα με τον τόπο τον οποίο γίνεται η θρησκευτική/προσκυνηματική εκδρομή μπορεί να διαρκέσει από μέρες έως βδομάδες. Σε γενικές γραμμές το τουριστικό προϊόν περιέχει όλα τα απαραίτητα τα οποία έχει κανονίσει ο Τ.Ο. ή η εκκλησία.

2.2 Υπηρεσίες , υποδομές και πρόσβαση θρησκευτικού προϊόντος

Ο θρησκευτικός τουρισμός, ουσιαστικά, αξιοποιεί και χρησιμοποιεί, τόσο την θρησκευτική, πολιτιστική κληρονομιά του παρελθόντος, όσο και τις δομές που ανήκουν στον πολιτισμικό τουρισμό. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα θρησκευτικά μνημεία φιλοξενούν θρησκευτικές ή άλλες συναφείς πολιτιστικές και εορταστικές εκδηλώσεις με θρησκευτικές αναφορές που προσελκύουν το τουριστικό ή το γενικότερο ενδιαφέρον. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις κατά τις οποίες περιοχές που κατέχουν ιερούς ναούς, θρησκευτικούς χώρους ή πραγματοποιούν θρησκευτικές εορτές και εκδηλώσεις έχουν αποβάλλει το πνευματικό στοιχείο του «προσκυνήματος» που κατέχουν και η τουριστική τους ελκυστικότητα συνδέεται με την πολιτιστική τους αξία. Αυτό καθιστά τις περιοχές αυτές ελκυστικές για κάθε επισκέπτη ανεξαρτήτως

θρησκείας και μεταβάλει το θρησκευτικό σε πολιτισμικό αξιοθέατο. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται τουριστικό ρεύμα που αντιμετωπίζει. Η ομορφιά του φυσικού τοπίου επίσης αξιοποιείται μαζί με αυτές τις μορφές τουρισμού.

Όσον αφορά την προσβασιμότητα, η αξιοποίηση του καλύτερου δυνατού οδικού δικτύου ή και γενικότερα η μεταφορά των ενδιαφερομένων με τον πιο ασφαλή τρόπο.

Γενικότερα:

1. **Υποδομές που προσφέρουν το θρησκευτικό προϊόν:**

- Κτίσματα που διατηρούν ή έχουν χάσει τη θρησκευτική τους λειτουργία.
- Κτίσματα με ιστορικό, θρησκευτικό ή αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον τα οποία τις περισσότερες φορές είναι χωροθετημένα σε ειδυλλιακά τοπία.
- Κτίρια με θρησκευτικό χαρακτήρα όπως μοναστήρια, ασκητήρια, θρησκευτικές σχολές, βιβλιοθήκες κ.λπ. όπου πολλές φορές πραγματοποιούνται συνέδρια ή άλλες εκδηλώσεις με θρησκευτικό περιεχόμενο.
- Κτίρια που χρησιμοποιούνται ως μουσεία ή εκθεσιακοί χώροι όπου εκτίθενται θρησκευτικά αντικείμενα.

2. **Τύποι προορισμών θρησκευτικού τουρισμού:**

- Εμβληματικοί τόποι προσκυνήματος ή ταξίδια σε θρησκευτικά κέντρα (Αγ. Όρος, Μετέωρα)
- Θρησκευτικοί προορισμοί που συνδέονται με ιστορικά γεγονότα ή πολιτιστικά επιτεύγματα ή ταξίδια σε πανηγύρια. (Μονής Αγ. Λαύρας)
- Θρησκευτικά φεστιβάλ (Φεστιβάλ Θρησκευτικής Μουσικής Πάτμου)
- Επίσκεψη σε μονή για ειδικούς λόγους (ευλογία, μετάληψη, γάμος, τάμα)
- Θρησκευτικό ενθύμιο/ αναμνηστικό (λάδια, θυμιατά, εικόνες κλπ.)

3. **Πόροι, ενδιαφέροντα:**

- κλίμα: απαιτείται καλό κλίμα, ειδικά όταν τελετουργίες και τελετές λαμβάνουν χώρα σε ανοιχτούς χώρους.
- δομημένο περιβάλλον: λ.χ. παραδοσιακοί οικισμοί, περιβάλλοντες χώροι ναών κ.ά.
- φυσικό περιβάλλον: συνήθως, οι θρησκευτικοί τόποι είναι εγκατεστημένοι σε περιβάλλον πλούσιο σε φυσικά στοιχεία (ποικιλία χλωρίδας και πανίδας).
- πολιτισμικός πλούτος: τον συναποτελούν όλα τα κειμήλια του θρησκευτικού προσκυνήματος (ιερά σκεύη, άμφια, ψηφιδωτά, τοιχογραφίες κ.λπ.).

2.3 Μοναστήρια

Τα μοναστήρια είναι από τις βασικότερες υποδομές του θρησκευτικού τουρισμού. Ωστόσο, δεν παύουν να είναι και σημαντικά σημεία οργάνωσης του χώρου και θεσμοί ιδιαίτερης οικονομικής, κοινωνικής, εκπαιδευτικής, πολιτιστικής, ακόμη και

τουριστικής σημασίας. Ακόμη και στις χαμηλές περιοχές οι ξεχωριστοί αυτοί τόποι πυκνώνουν εντυπωσιακά και θαρρείς πως καταργούν τις συντεταγμένες του γεωγραφικού χώρου, τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, καθώς λειτουργούν αυτοί ως σημεία προσανατολισμού. Τα μοναστήρια χτίζονται σε τόπους περίοπτους, σε μέρη εξαιρετικού φυσικού κάλλους, σε χώρους σημαδιακούς. Δεν είναι τυχαίο ότι πολλές φορές οι τόποι αυτοί δίνουν το όνομά τους στα μοναστήρια. Τα τοπωνύμια από την άλλη αποδίδουν φυσικά και άλλα χαρακτηριστικά των τόπων και έτσι τα μοναστήρια γίνονται κατά κάποιον τρόπο συστατικά στοιχεία των συγκεκριμένων τόπων. Είναι αλήθεια ότι πλέον σπάνια χρησιμοποιούνται τα ονόματα των Αγίων στους οποίους είναι αφιερωμένα τα μοναστήρια. Η παρουσία των μοναστηριών και η διάταξη τους στον χώρο διαμορφώνουν ένα ιδιαίτερο δίκτυο ιερών τόπων, που παρουσιάζουν σημαντικό αρχιτεκτονικό, οικολογικό και ευρύτερα πολιτισμικό ενδιαφέρον και μπορούν να αποτελέσουν τα σημεία μιας περιήγησης ανάλογου ενδιαφέροντος. Το κάθε μοναστήρι προσθέτει την δική του ιδιαιτερότητα σε αυτό το δίκτυο, εκπροσωπώντας και μια μικροπεριοχή αλλά και μια ιδιαίτερη τοπική λατρευτική και όχι μόνο παράδοση. Κάθε μοναστήρι λοιπόν, μπορεί να γίνει η αφορμή μιας ουσιαστικής γνωριμίας με την πολιτισμική ενότητα την οποία εκπροσωπεί και να προσφέρει τα δικά του σημάδια για την αναγνώριση ιδιαίτερων τοπικών παραδόσεων.

Γενικά μια επίσκεψη στα μοναστήρια, ανάλογα και με την εποχή, μπορεί να έχει ως κίνητρο το θρησκευτικό, το ιστορικό, το αρχαιολογικό και το αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Μπορεί να γίνει όμως και στο πλαίσιο ενός προσκυνήματος πιστών, του θρησκευτικού πανηγυριού που μπορεί να συνδυαστεί με το έθιμο της αγρυπνίας ή της εγκοίμησης και τη συμμετοχή στη λιτανεία της ιερής εικόνας, του πάνδημου χορού στο προαύλιο και του συμποσιασμού ή στο πλαίσιο της εκδήλωσης ενός τάματος. Ένας απλός περιηγητής μπορεί να συνδυάσει τη επίσκεψή του με τη συμμετοχή του στα τοπικά λατρευτικά δρώμενα και να γνωρίσει έτσι πτυχές του τοπικού πολιτισμού. Η μέθεξη σε τέτοιου είδους τελετουργίες και έθιμα συναντά τον πιο ουσιαστικό τρόπο προσέγγισης ενός τόπου και γνωριμίας με τους ανθρώπους του. Ο περιβάλλον χώρος των μοναστηριών βοηθά ιδιαίτερα σε κάτι τέτοιο με την ιερότητά του και την μεταφυσική έλξη που προκαλεί. Τα γέρικα δέντρα που περικυκλώνουν τα μοναστήρια, τα αγιάσματα και η ίδια η τοποθεσία τους σε συνδυασμό με την κατανυκτική ατμόσφαιρα των τελετουργιών, συμβάλλουν στην πρόκληση μιας γενικής ατμόσφαιρας μέθεξης.

Η περιήγηση στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική είναι δυνατή σε όλη την διάρκεια του έτους. Αν θέλει κανείς να την συνδυάσει και με την γνωριμία της τοπικής κοινωνίας ενδείκνυται περισσότερο η εποχή από την άνοιξη έως το φθινόπωρο που γίνονται τα πανηγύρια και που ο τοπικός πληθυσμός αυξάνεται. Εξαρτάται, βέβαια, πάντοτε από τις προθέσεις του περιηγητή. Για παράδειγμα, όποιος αρέσκεται στις μοναχικές και ήρεμες, μακριά από κοσμικές εκδηλώσεις, επισκέψεις πρέπει να επιλέξει την κατάλληλη εποχή. Ο χειμώνας σε αυτή την περίπτωση είναι μια καλή λύση, γιατί και το τοπίο τότε προσλαμβάνει άλλες διαστάσεις. Μια εμπειρία σαν και αυτή, όπως και να είναι, μπορεί να αποτελέσει αφορμή αυτογνωσίας και να ξυπνήσει το ενδιαφέρον για καινούργιες προσωπικές αναζητήσεις. Η αρχιτεκτονική, η εκκλησιαστική, η κοσμική δεν είναι μόνο δομικά υλικά, μορφές, όγκοι, σχήματα, συνθέσεις, διάκοσμοι

και αισθητική. Πίσω από όλα αυτά είναι ο άνθρωπος με τις αγωνίες του, τις ανησυχίες του στο διάβα της ιστορίας, είναι ο πολιτισμός του.

2.3.1 Φιλοξενία μοναστηριών

Είναι μια μακραίωνη παράδοση των ορθοδόξων να προσφέρουν, δωρεάν ασφαλώς, φαγητό και ύπνο στους ταξιδιώτες που έρχονται να προσκυνήσουν ή και να επισκεφτούν απλώς τα μοναστήρια. Φυσικά, οι ιεροί αυτοί τόποι δεν είναι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, ούτε τουριστικά αξιοθέατα και οι καλόγεροι γενικά δυσανασχετούν που οι περισσότεροι σημερινοί επισκέπτες δεν είναι ευλαβείς προσκυνητές αλλά περίεργοι τουρίστες που έρχονται μόνο για να δούν και να φωτογραφήσουν, χωρίς να δείχνουν κανένα σεβασμό στην ιερότητα του χώρου. Το δωμάτιο στο οποίο κοιμούνται οι επισκέπτες, είτε είναι ένα μικρό κελί είτε ένα μεγάλο δωμάτιο, συνήθως έχει μέσα πολλά κρεβάτια (όσα μπορούν να χωρέσουν), και πιθανότατα έχουν και συγκατοίκους. Το κρεβάτι στο οποίο ξαπλώνουν και το φαγητό που τους προσφέρουν οι μοναχοί είναι ακριβώς ίδια με το δικό τους. Για αυτό οι επισκέπτες δεν θα έπρεπε να περιμένουν πολλές ανέσεις και υψηλή μαγειρική. Ίσως, βέβαια, οι βαριές κουβέρτες και τα σκληρά μαξιλάρια να μην βολεύουν ιδιαίτερα. Το φαγητό είναι λιτό αλλά συνήθως πολύ νόστιμο και συνοδεύεται από κρασί δικής τους παραγωγής ή κάποιου ντόπιου παραγωγού. Συνήθως σερβίρουν λαδερά φαγητά της κατσαρόλας και 13 όσπρια, όπως φασολάδα, ρεβίθια και φακές. Τρώνε επίσης, πολλά λαχανικά, άγρια χόρτα και πίτες. Οι επισκέπτες πρέπει να έχουν υπ' όψιν τους ότι η πόρτα των μοναστηριών κλείνει μετά την δύση του ηλίου και οι καλόγεροι ή οι καλόγριες πάνε πολύ νωρίς για ύπνο αφού η μέρα τους ξεκινάει επίσης πολύ νωρίς. Αν λοιπόν, φτάσει κάποιος στο μοναστήρι μετά την δύση του ηλίου, καλύτερα να μην τους ενοχλήσει. Οι περισσότεροι καλόγεροι και ιδίως οι καλόγριες είναι πολύ επιφυλακτικοί απέναντι σε αγνώστους και αρνούνται, πάντα ευγενικά να φιλοξενήσουν αυτούς που απλώς αναζητούν ένα δωρεάν κατάλυμα. Αν οι επισκέπτες είναι ευγενικοί, μείνουν αρκετό χρόνο κοντά τους, δείξουν ενδιαφέρον για την ζωή και το έργο τους και καταφέρουν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη τους, τότε σίγουρα θα δεχτούν να τους φιλοξενήσουν.

Ακόμα και για μια απλή επίσκεψη θα απαιτήσουν σεβασμό στην ιερότητα του χώρου και δεν θα επιτρέψουν την είσοδο φορώντας σορτς ή αμάνικες φανέλες. Τα περισσότερα μοναστήρια δίνουν τα ίδια την λύση στο πρόβλημα αυτό έχοντας ένα στόκ από φαρδιά παντελόνια και πουκάμισα για τους άνδρες και φαρδιές φούστες για τις γυναίκες που τα δανείζουν για όσο καιρό είναι ο επισκέπτης στο μοναστήρι. Η φιλοξενία στο μοναστήρι δεν προσφέρει μόνο ύπνο και φαγητό αλλά είναι και μια ευκαιρία να έρθει ο επισκέπτης σε επαφή με μια μακραίωνη θρησκευτική παράδοση που έχει τις ρίζες της στη βυζαντινή εποχή και ακόμα πιο πίσω, στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Ξύπνημα νωρίς το πρωί όταν χτυπήσει η καμπάνα,

παρακολούθηση της λειτουργίας στο ναό (χωρίς την φωτογραφική μηχανή, καθώς η φωτογράφηση μέσα στο ναό απαγορεύεται και ειδικά την ώρα της λειτουργίας).

Κοντά στην είσοδο του ναού υπάρχει ένας πάγκος με κεριά, όπου ρίχνουμε ένα – δύο κέρματα συνήθως για να ανάψουμε ένα κερί. Τα χρήματα από τα κεριά είναι για πολλά μοναστήρια το βασικό τους έσοδο, και από την πλευρά του επισκέπτη μια συμβολική υποστήριξη του έργου τους. Άσχετα από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των επισκεπτών η πρωινή και η απογευματινή λειτουργία στα μοναστήρια είναι μια μοναδική πολιτιστική εμπειρία και ένα συναρπαστικό ταξίδι στον χρόνο, για τους ανθρώπους φυσικά που έχουν την ευαισθησία να το βιώσουν με αυτόν τον τρόπο. Οι ήχοι της ψαλμωδίας, τα αρώματα του λιβανιού, το φως των κεριών, η ζεστασιά των αγιογραφιών και των εικόνων, όλα αυτά που έχουν μείνει απαράλλαχτα για αιώνες, μεταφέρουν τον επισκέπτη πίσω στην εποχή των πρώτων χριστιανών.

Κεφάλαιο 3ο : Προορισμοί θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα και τον κόσμο

3.1 Οι πιο δημοφιλείς προορισμοί θρησκευτικού τουρισμού στον κόσμο

Παγκοσμίως υπάρχουν πολλά σημαντικά θρησκευτικά μνημεία και αξιοθέατα που κάθε χρόνο δέχονται ένα μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Μεταξύ άλλων ξεχωρίζουν:

I) Το Βατικανό

Αποτελεί ανεξάρτητο κρατίδιο στην Ιταλία και είναι συνέχεια του εκκλησιαστικού (ή και παπικού) κράτους του Μεσαίωνα. Είναι η Αγία Έδρα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και τελεί υπό την απόλυτη κυριαρχία του Πάπα. Το Βατικανό πέρα από έδρα της Καθολικής Εκκλησίας, αποτελεί και σημαντικό πολιτισμικό κέντρο. Οι περισσότεροι από τους πιο γνωστούς καλλιτέχνες της Ιταλικής Αναγέννησης εργάσθηκαν, για λογαριασμό του Πάπα, στην κατασκευή των κτιρίων του Βατικανού.

Η πιο σημαντική εκκλησία του Βατικανού είναι η Βασιλική του Αγίου Πέτρου, που κτίσθηκε μεταξύ του 15ου και 17ου αιώνα, με τοιχογραφίες μεγάλων καλλιτεχνών όπως ο Μπραμάντε, ο Μιχαήλ Άγγελος και ο Τζιάν Λορέντζο Μπερνίνι. Το εσωτερικό της κοσμούν ορισμένα από τα ωραιότερα αριστουργήματα του κόσμου, όπως η Πιετά του Μιχαήλ Άγγελου (1498). Τα μουσεία του Βατικανού φιλοξενούν εξαιρετικά εκθέματα (ελληνιστικής, αιγυπτιακής, ετρουσκικής, κ.λπ. τέχνης), ενώ η Πινακοθήκη περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικά έργα κορυφαίων Ιταλών ζωγράφων. Η Βιβλιοθήκη διαθέτει μία σπουδαία και ανεκτίμητης αξίας συλλογή από αρχαία χειρόγραφα και περισσότερα από ένα εκατομμύριο βιβλία.

Τα παραπάνω στοιχεία καθιστούν το Βατικανό σημαντικό πόλο έλξης για πολλούς τουρίστες, κυρίως για τους καθολικούς, ενώ υπολογίζεται ότι οι επισκέπτες του υπερβαίνουν τα 7 εκατομμύρια ετησίως. Ειδικότερα, ο ναός του Αγίου Πέτρου αποτελεί χώρο προσκυνήματος για τους καθολικούς. Το έτος 2000 πραγματοποιήθηκαν ειδικές εκδηλώσεις λόγω του Ιωβηλαίου, με αποτέλεσμα οι επισκέπτες να υπερβούν τα 18 εκατ. Το Βατικανό αντιπροσωπεύει το σημαντικότερο κέντρο Προσκυνηματικού τουρισμού παγκοσμίως, ενώ στη λειτουργία της Κυριακής του Πάσχα ο αριθμός των επισκεπτών στην πλατεία του Αγίου Πέτρου υπερβαίνει τις 100.000.

Ο συνδυασμός του θρησκευτικού στοιχείου με το πολιτιστικό βοηθάει πολύ στην ανάπτυξη τουριστικού ρεύματος, χωρίς όμως να υπάρχει η δυνατότητα διάκρισης των τουριστών που επισκέπτονται το Βατικανό για καθαρά Προσκυνηματικούς λόγους με όσους συνδυάζουν το προσκύνημα με την πολιτιστική επίσκεψη.

II) Ιερουσαλήμ

Η Ιερουσαλήμ έχει χαρακτηριστεί Ιερή Πόλη για χριστιανούς, μωαμεθανούς και εβραίους, γεγονός που συμβάλλει στην επίσκεψή της από εκατομμύρια τουρίστες κάθε χρόνο. Διαθέτει ιστορικά μνημεία για τρεις μεγάλες θρησκείες, την ιουδαϊκή, τη χριστιανική και την ισλαμική, τα οποία έχουν διατηρηθεί στο πέρασμα των αιώνων. Η μεγαλύτερη όμως συγκέντρωση θρησκευτικών και ιστορικών κτιρίων βρίσκεται στην Παλαιά Πόλη, η οποία αποτελεί Ιερό Τόπο για τους Εβραίους, αφού ταυτίζεται με τα πάτρια εδάφη ως η πρωτεύουσα του πρώτου ιουδαϊκού βασιλείου. Επίσης, αποτελεί ιερό τόπο για τους Χριστιανούς, αφού εκεί έζησε και πέρασε τις τελευταίες ημέρες του ο Χριστός. Τέλος, αποτελεί ιερό τόπο και για τους Μουσουλμάνους, αφού, όπως πιστεύεται, υπήρξε ο τόπος όπου ο προφήτης Μωάμεθ ανέβηκε στον ουρανό.

Στην Ιερουσαλήμ διατηρούνται πολλά μνημεία θρησκευτικού ενδιαφέροντος, όπως η Βασιλική του Πανάγιου Τάφου (Holy Sepulchre), που χρονολογείται από τον 4ο αιώνα και ανεγέρθηκε πάνω από τον τάφο του Χριστού, το Ιουδαϊκό Δυτικό Τείχος που ονομάζεται και Τείχος των Δακρύων (Western Wall or Wailing Wall). Το τείχος αποτελεί ένα από τα ιερότερα μέρη για τους Ιουδαίους. Είναι ό,τι απέμεινε από το Δεύτερο Ναό του Σολομώντα που καταστράφηκε από τους Ρωμαίους το 70 μ.Χ. Επίσης, το τζαμί του Θόλου του Βράχου (of Dome of the Rock) ή Τέμενος του Ομάρ, που αναγέρθηκε πάνω από το σημείο, από όπου αναφέρεται ότι ανέβηκε ο Μωάμεθ στον ουρανό.

Τα παραπάνω στοιχεία, αλλά και τα μνημεία της ευρύτερης περιοχής με τις ιστορικές τους αναφορές, αφού εκεί έζησε ο Χριστός της τελευταίες του ημέρες, καθιστούν την Ιερουσαλήμ μια από τους πιο ελκυστικές περιοχές του κόσμου. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Τουρισμού του Ισραήλ, το 1996 επισκέφθηκαν τη χώρα 2.764.700 τουρίστες, από τους οποίους το 71% επισκέφθηκαν την Ιερουσαλήμ. Σε αυτούς δεν συνυπολογίζονται τα 3.159.200 Ισραηλινοί και οι 16.145.700 ημερήσιοι επισκέπτες.

III) Η Μέκκα

Είναι η γενέτειρα του Μωάμεθ ο ιδρυτής του Μουσουλμανισμού και υπολογίζεται ότι την επισκέπτονται ετησίως τουλάχιστον 16 εκατ. τουρίστες. Είναι το κέντρο της Ισλαμικής θρησκείας και ένα από τα μεγαλύτερα Προσκυνηματικά κέντρα των μουσουλμάνων. Σύμφωνα με το Κοράνι, οι μουσουλμάνοι σε ολόκληρο τον κόσμο κατά τη διάρκεια της προσευχής τους οφείλουν να στρέφουν το πρόσωπό τους προς τη Μέκκα. Σύμφωνα με το Κοράνι, πιστεύεται ότι οικοδομήθηκε από τον Ιμπραήμ (Αβραάμ) και τον γιό του Ισμαήλ (από τους οποίους οι Άραβες θεωρούν ότι κατάγονται), πάνω σε θεμέλια που πρωτοτέθηκαν από τον Αδάμ.

IV) Notre Dam ,Παρίσι

Ο καθεδρικός ναός, στο κέντρο του Παρισιού, ή Παναγία των Παρισίων, είναι ο μητροπολιτικός χριστιανικός ναός της πόλης του Παρισιού και αποτελεί ένα από τα

πλέον θαυμαστά αρχιτεκτονικά μνημεία του λεγόμενου οξυκόρυφου ή γοτθικού ρυθμού. Υπολογίζεται ότι δέχεται πάνω από 13 εκατ. επισκέπτες κάθε χρόνο.

V) Η Ιερή πόλη Μπεναρές-Βαρανάσι στην Ινδία

Σύμφωνα με τον μύθο, η πόλη ιδρύθηκε από τον ινδουιστή Θεό Σίβα, το δημιουργό του Σύμπαντος περίπου 5000 χρόνια πριν, καθιστώντας έτσι έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς προσκυνήματος στη χώρα. Είναι μία από τις επτά ιερές πόλεις των Ινδουιστών. Θεωρείται από τους ινδουιστές ως «η γη του ιερού φωτός» και υποδέχεται χιλιάδες προσκυνητές κάθε χρόνο.

VI) Η πόλη Σαντιάγκο Ντε Κομποστέλα της Ισπανίας

Είναι η πρωτεύουσα της αυτόνομης κοινότητας της Γαλικίας στην Ισπανία. Ο Καθεδρικός Ναός της πόλης, που είναι αφιερωμένος στον Άγιο Ιάκωβο (Santiago), είναι ο προορισμός ενός από τους πιο σημαντικούς δρόμους προσκυνήματος, γνωστός ήδη από τον 9ο αιώνα ως ο Δρόμος του Αγίου Ιακώβου και δέχεται εκατομμύρια επισκέπτες κάθε χρόνο. Το 1985 όλη αυτή η διαδρομή αναγνωρίστηκε ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς από την UNESCO. Τέλος, ανάμεσα στα σημαντικότερα θρησκευτικά κέντρα περιφερειακής ή τοπικής σημασίας, επειδή όπως αναφέρεται σε αυτούς τους τόπους συνέβησαν σπουδαία θρησκευτικά γεγονότα (θαύματα, εμφανίσεις της Παναγίας κ.λπ.) συγκαταλέγονται η Παναγία της Λούρδης στη Γαλλία, η Φατίμα στην Πορτογαλία, η Γουαδελούπη στο Μεξικό, η Παναγία της Τήνου στην Ελλάδα κ.λπ.

3.2 Θρησκευτικά μνημεία στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό τμήμα της τουριστικής κίνησης και αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως μοναστήρια και εκκλησίες. Ένα μεγάλο μέρος των εγχώριων και αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα έχει ως αποκλειστικό ή συμπληρωματικό προορισμό περιοχές με θρησκευτικούς ή πολιτιστικούς πόρους. Η Ελλάδα, ως ένα από τα πρώτα χριστιανικά κέντρα που δημιουργήθηκε, διαθέτει σημαντικό αριθμό ναών και μνημείων του ορθοδόξου χριστιανισμού, που την καθιστούν ιδανικό προορισμό για χιλιάδες προσκυνητές. Ο κάθε επισκέπτης μπορεί να συναντήσει μνημεία που διασώζονται για πολλούς αιώνες, τα οποία είναι διακρίνονται για την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική τους και αποτελούν πλούσια θρησκευτική κληρονομιά της χώρας. Όλοι οι νομοί της χώρας κατέχουν κειμηλιακούς θησαυρούς, με αποτέλεσμα να καθίστανται τουριστικά ελκυστικοί για μεγάλο αριθμό τουριστών. Τα μνημεία της ελληνικής ορθόδοξης εκκλησίας, όπως βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες, καθεδρικοί ναοί, ξωκλήσια και τα μοναστήρια δείχνουν τη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία, είναι τμήμα της πολιτιστικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών

3.3 Κατάλογος τον πιο γνωστών μοναστηριών που παρέχουν φιλοξενία σε ξενώνες στους επισκέπτες τους.

Αιτωλοακαρνανία:

Μονή Παντοκράτορος στο Αγγελόκαστρο Επιτρέπεται η παραμονή ανδρών και γυναικών για 24 ώρες. Διαθέτει 15 κρεβάτια. **Μονή Αγίου Δημοτρίου** στην Παλαίρο. Παρέχει δωρεάν φιλοξενία.

Αργολίδα:

Μοναστήρι Ζωοδόχου Πηγής, στην Αρία. Επιτρέπεται η παραμονή γυναικών. Κρεβάτια 20. **Μοναστήρι Αγίων Αναργύρων** στην Ερμιόνη**. Μοναστήρι στον Παναρίτη**. Επιτρέπεται η παραμονή γυναικών. Κρεβάτια 20**. Γυναικείο μοναστήρι Κοιμήσεως Θεοτόκου Καλαμιού** με ξενώνα σε νέες κτιριακές εγκαταστάσεις. **Μονή Παμμεγίστων Ταξιαρχών**, 2χμ από το χωριό Δήμαινα στην περιοχή Ν.Επιδαύρου.

Αρκαδία:

Μοναστήρι της Μαλεβής, στον Αγ. Πέτρο Κυνουρίας. Διαθέτει πολλούς ξενώνες. **Μονή Λουκούς και Μονή Παλαιοπαναγιάς**, στο Άστρος Μονή Κερνίτσης, στην Βυτίνα. Διαθέτει 10 κρεβάτια **Παναγιά αμυαλού και Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος**, στην Δημητσάνα. **Μοναστήρι Ελώνης,** στο Λεωνίδιο.

Άρτα:

Παρεκλλήσι Αγίου Νεκταρίου, στη Δροσοπηγή, με 3 δωμάτια. **Μονή Αγίας Αικατερίνης**, στους Καταρράκτες.

Αχαΐα:

Μονή Αγίας Λαύρας και Μονή Μεγάλου Σπηλαίου, στα Καλάβρυτα. Μόνο για άνδρες. **Μονή Αγίας Τριάδας,** στην Ακράτα. Παραμονή μόνο για 24 ώρες. Κρεβάτια 20. **Μονή Αγίου Νικολάου**, στα Κάτω Βλάσια. Επιτρέπεται η παραμονή ανδρών και γυναικών**. Μονή Μακελλαριάς**, στα νότια του χωριού Λαπαναγοί. Διαθέτει ξενώνα με 17 δωμάτια

Βοιωτία:

Μοναστήρι στη Δαύλεια, μόνο για γυναίκες και μόνο για 24 ώρες**. Μοναστήρι του Αγίου Νεκταρίου**, στο Καπαρέλλι. **Μοναστήρι Κοιμήσεως της Θεοτόκου**, στα Λεύκτρα. **Μοναστήρι Αγίας Τριάδας**, στις Πλαταιές. Επιτρέπεται η παραμονή γυναικών. Κρεβάτια 20. **Μονή Αγίου Ιωάννου Θεολόγου «Μαζαράκι»** 14 χλμ. από την Θήβα. Διαθέτει ξενώνα.

Γρεβενά:

Μοναστήρι Γοργιανής στο Κηπούρειο. **Μοναστήρι Οσίου Νικάνορος,** στο βουνό Κονιβό (Καλλίστρατον Όρος). Στους πρόποδές του μικρό συγκρότημα με ξενώνες για προσκυνήτριες.

Δράμα:

Μονή Αγίων Αναργύρων, στη Μικρόπολη. Επιτρέπεται η παραμονή ανδρών και γυναικών. Κρεβάτια 20. Γυναικών ησυχαστήριο**. Αναλήψεως Σωτήρος Ταξιαρχών.** Διαθέτει εργαστήρια αγιογραφίας και ραπτικής αμφίων.

Εύβοια:

Μοναστήρια στο αυλωνάρι. **Μοναστήρι Αγίου Νικολάου Γαλατάκη**, στην Λιμνή. Επιτρέπεται η παραμονή γυναικών. Κρεβάτια 30. **Μοναστήρι Παναγιάς Φανερωμένης**, στην Νέα Αρτάκη. **Μοναστήρι Γέροντα**, στις Ροβιές. **Μοναστήρι Μακρυμάλλης**, στα Ψαχνά. Επιτρέπεται η παραμονή γυναικών.

Ευρυτανία:

Μοναστήρι Παναγιάς Προυσώτισσας, στον Προυσσό. Επιτρέπεται η παραμονή ανδρών και γυναικών. Διαθέτει 20 κρεβάτια.

Ηλεία:

Μονή Αγίου Αθανασίου στον Αμπελόκαμπο. Επιτρέπεται η παραμονή ανδρών και γυναικών. ΚΡΕΒΆΤΙΑ 15. **Μονή Ζωοδόχου Πηγής**, στον Επιτάλιο.

Ημαθία:

Μονή Προδρόμου, στη Βέροια. Φιλοξενία για 20 άτομα. **Μονή Παναγιάς Σουμελά**, στο Βέρμιο προς το χωριό Καστανιά. Επιτρέπεται η παραμονή ανδρών και γυναικών. Κρεβάτια 500.

Ιωάννινα:

Μονή Μολυβδοσκέπαστου, στο Μολυβδοσκέπαστο. Διαθέτει κρεβάτια 7**. Μονή Αγίας Παρασκευής** στα Πράμαντα. Διαθέτει κρεβάτια 6**. Μοναστήρι στην Πυρσόγιαννη** Διαθέτει κρεβάτια 5.

Καβάλα:

Μοναστήρι Υπαπαντής, στα Κήπια. «Η Αγία Νονά» του ιερού προσκυνήματος του Αγίου Γρηγορίου, στην Νέα Κάρβαλη, που διαθέτει κρεβάτια 100.

Καρδίτσα:

Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου, στο Βογάτσικο. Κρεβάτια 14. **Μονή Γεννήσεως της Θεοτόκου**, στην Κλεισούρα. Δωμάτια 40

Κιλκίς:

Γυναικείο Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου. Στον περίβολο διαθέτει ξενώνες

Κοζάνη:

Μονή Αγίας Τριάδας, στο Βελβεντό. Κρεβάτια 30. **Μοναστήρι της Παναγιάς**, στο Σισάνιο.

Κορινθία:

Μονή Ταξιαρχών, στα Αθίκια. **Μονή Αγίας Τριάδας,** στο Ζυγολατιό. **Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου**, στα Καλύβια. Παραμονή ανδρών και γυναικών. Κρεβάτια 10. **Μοναστήρι Παναγιάς Βράχου**, στον κάτω Ταρσό. Διαθέτει 15 κρεβάτια. **Μονή Οσίου Παταπίου και Μονή Αγίας Τριάδας**, στο Λουτράκι**. Μοναστήρι Αγίου Βλασίου και Αγίου Γεωργίου**, στα Τρίκαλα. **Μοναστήρι Θεοτόκου Φανερωμένης,** στο Χιλιομόδη. Μόνο για γυναίκες.

Λακωνία:

Μονή Αγίων Αναργύρων, στο Βασαρά. Επιτρέπεται η παραμονή ανδρών και γυναικών. **Μοναστήρι στο Γέρακα**. Μοναστήρι Παναγιάς στο Ελαφονήσι.

Μαγνησία:

Μοναστήρι Ευαγγελιστρίας, στο Παλιό Τρικέρι.

Ξάνθη: Μονή Αγίου Νικολάου Λάγους, στη Νέα Κεσσάνη.

Πιερία:

Μοναστήρι «Άξιον Εστί», στη Μεθώνη**. Μοναστήρι Αγίου Διονυσίου**, στις υπώρειες του Ολύμπου, κοντά στο Λιτόχωρο.

Πρέβεζα: Μοναστήρι, στο Κανάλι.

Σέρρες:

Μοναστήρια Αγίου Πνεύματος, Προφήτη Ηλία, Τιμλιου Σταυρού. Κρεβάτια 5. **Μοναστήρι Αγίας Κυριακής**, στην Αλιστράτη. Μοναστήρι Παναγιά Γουμερά, στην Μακρυνίτσα. **Μοναστήρι Αγίας Μαρίνας**, στην Μαυροθάλασσα. **Μοναστήρι Τιμίου Σταυρού**, στο Παλιόκαστρο. Μοναστήρι Εικοσιφοινίσσις**. Γυναικείο Μοναστήρι**, σε απόκρημνη χαράδρα του Παγγαίου

Τρίκαλα:
Μοναστήρι στο Γριζάνο. Κρεβάτια 6. Μοναστήρι «Ορφανού», στο Νεοχώρι. **Μοναστήρι Αγίου Βισσαρίωνα**, στην Πύλη.

Φθιώτιδα:

Στο ναό Παναγιάς Λαμίας, στη Λαμία. Μικρός ξενώνας με 10 κρεβάτια. **Μοναστήρι Κοίμηση της Θεοτόκου**, στην Αγία Μαρίνα. Επιτρέπεται η παραμονή ανδρών και γυναικών. **Μοναστήρι στην Αμφίκλεια** (Δαδί). Διαθέτει 50 κρεβάτια. **Μοναστήρι Παναγία Ελεούσα**, στην Ξυνιάδα. Κρεβάτια 15. **Μονή Αγάθωνος**, στην Υπάτη. **Γυναικείο μοναστήρι Δάμαστης** στην βορρινή πλευρά του Καλλίδρομου. Διαθέτει ξενώνα.

Φωκίδα: Μονή της Παναγιάς Κουτσουριώτισσας, στη Αμυγδαλιά

Χαλκιδική: Όλα τα μοναστήρια του Αγίου Όρους προσφέρουν φιλοξενία.

3.4 Ξωκλήσια

Στις κορυφές των βουνών και στα οροπέδια, στις άκρες ορεινών μονοπατιών, στα χωράφια, κοντά στις πηγές και μέσα στα δάση, διάσπαρτα σε κάθε γωνιά της Ελλάδας υπάρχουν χιλιάδες ξωκλήσια. Τα έχουν χτίσει ευσεβείς χωρικοί ως εκδήλωση της θερμής πίστης τους ως ευχαριστήρια για την συμπαράσταση του Θεού σε κάποια δύσκολη στιγμή τους ή εις την μνήμη αγαπημένων συγγενών τους. Τα περισσότερα απ' αυτά είναι πέτρινα χτισμένα τον περασμένο αιώνα, ενώ ορισμένα είναι διακοσίων, τριακοσίων, τετρακοσίων ετών, με θαυμαστές αγιογραφίες, περίτεχνα ξυλόγλυπτα τέμπλα, παλιά ευαγγέλια και εικόνες ανεκτίμητης αξίας. Μέχρι περίπου το 1970 τα περισσότερα απ' αυτά ήταν ξεκλείδωτα, αλλά με την εξάπλωση του τουρισμού και τα πρώτα θλιβερά κρούσματα κλοπών και βανδαλισμών, οι ντόπιοι που τα φροντίζουν έβαλαν κλειδαριές στις πόρτες, τουλάχιστον στα παλιά. Τα ξωκλήσια και ειδικά αυτά που είναι στη ερημιά των βουνών είναι θαυμάσια καταφύγια. Συνήθως, έχουν δέντρα στον αυλόγυρο τους ή ακόμα καλύτερα κάποιο υπόστεγο μπροστά στην είσοδο τους, κάτω απ' το οποίο μπορεί ο επισκέπτης να κοιμηθεί. Σε περίπτωση κακοκαιρίας μπορεί ο επισκέπτης να κοιμηθεί και μέσα στο ξωκλήσι. Όμως πρέπει να έχει υπόψη του ότι είναι σε χώρο ιερό και δεν πρέπει να κάνει τίποτα που θα προκαλέσει την θρησκευτική συνείδηση των ντόπιων κατοίκων.

3.5 Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο

1.ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΑΤΤΙΚΗ: Αποτελεί απαραίτητο σταθμό στα ταξίδια με θέμα « Τα βήματα του Αποστόλου Παύλου », αφού από την Πνύκα διακήρυξε και δίδαξε τον Χριστιανισμό στους αρχαίους Αθηναίους ο Απόστολος των Εθνών, όπως συχνά λέγεται.

ΜΟΝΗ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ: Πρόκειται για ένα από τα παλαιότερα και σπουδαιότερα μοναστήρια της Αττικής, που βρίσκεται μόλις επτά χιλιόμετρα από την καρδιά της Αθήνας και κτίστηκε τον 11 αιώνα, κοντά στα ερείπια του ναού της Αφροδίτης. Εκτός από την εκκλησία, που είναι σταυροειδής με τρούλο πάνω σε τέσσερις κολόνες, το μοναστήρι περιλαμβάνει τράπεζα, μήλο, φούρνο και λουτρά. Αργότερα προστέθηκε ο νάρθηκας, το παρεκκλήσιο του Αγίου Αντωνίου και το κωδωνοστάσιο. Στο νάρθηκα υπάρχουν τοιχογραφίες του πελλοπονήσιου ζωγράφου Ιωάννου Υπατίου, ενώ την υπόλοιπη εκκλησία κοσμούν τοιχογραφίες της κρητικής σχολής.

ΜΟΝΗ ΔΑΦΝΙΟΥ: Είναι το σπουδαιότερο Βυζαντινό μνημείο λίγο έξω από την Αθήνα (10 χλμ.) στη συμβολή της Ιεράς οδού και της λεωφόρου Αθηνών και Καβάλας. Η μονή μέσα στο φρουριακό περίβολο χτίστηκε τον 6ο αιώνα στην θέση του αρχαίου Ιερού του Δάφνειου Απόλλωνα. Η εκκλησία αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου, χτίστηκε τον 11ο αιώνα και είναι σταυροειδής οκταγωνικού τύπου με νάρθηκα. Αργότερα προστέθηκε εξωνάρθηκας με δεύτερο πάτωμα, όπου υπήρχε η βιβλιοθήκη και η κατοικία του ηγουμένου. Τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά η εκκλησία έχει χτιστεί με μεγάλη επιμέλεια. Τα ψηφιδωτά της, από τα ωραιότερα της Ελλάδας, διαπνέονται από κλασσικό ιδανικό. Στον νάρθηκα και στον κυρίως ναό εικονίζονται δίπλα στον κύκλο των Παθών του Χριστού ο κύκλος από τον Βίο της Παναγίας. Από τα ωραιότερα ψηφιδωτά είναι η Σταύρωση. Στον τρούλο δεσπόζει η αυστηρή μορφή του Χριστού Παντοκράτορα πάνω σε χρυσό φόντο. Στον τύμπανο του τρούλου Άγιοι και Απόστολοι. Στην αψίδα του Ιερού η Παναγία και γύρω οι Αρχάγγελοι.

ΣΑΡΩΝΙΚΟΣ:

ΑΙΓΙΝΑ, ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΑΙΓΙΝΑ : Το γυναικείο μοναστήρι της Αγίας Τριάδας (Άγιος Νεκτάριος) βρίσκεται 6χμ ανατολικά της Αίγινας. Την Ιερά Μονή ίδρυσε ο Άγιος Νεκτάριος το 1904 και αποσύρθηκε εκεί τέσσερα χρόνια αργότερα. Στην θέση αυτή είχε ασκητέψει η Αγία Αθανασία η Αιγινήτισσα τον 9ο αιώνα. Το 1906 ο Άγιος Νεκτάριος θεμελίωσε, στα χαλάσματα του ναού της Παναγίας της Ζωοδόχου Πηγής, την εκκλησία της Αγίας Τριάδας. Εκεί στο καθολικό της μονής, λειτουργούσε ο Άγιος. Μαρτυρίες πιστών, που βρίσκονται, εν ζωή, αναφέρουν ότι όταν ιερουργούσε δεν πατούσε στην γη. Στο μοναστήρι ο επισκέπτης μπορεί να μείνει για ένα σαββατοκύριακο. Η διαμονή και η διατροφή είναι δωρεάν. Κατά την διάρκεια της παραμονής του, μπορεί να προσκυνήσει τα λείψανα και τον τάφο του Αγίου, να ξεναγηθεί στα δωμάτια που έζησε και να δει από κοντά τα προσωπικά του αντικείμενα. Κάτω από την μονή είναι χτισμένη μια από τις μεγαλύτερες εκκλησίες της Ορθοδοξίας, ο ναός της Αγίας Τριάδας που χωράει εννέα χιλιάδες πιστούς. Στην κορυφή του λόφου της Παλαιοχώρας, υπάρχουν τα ερείπια του μεσαιωνικού κάστρου και το μοναστήρι της Παναγίας της Χρυσολεόντισσας. Εκεί τον δεκαπενταύγουστο διοργανώνεται το μεγαλύτερο πανηγύρι του νησιού.

2. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

«ΤΟ ΜΙΚΡΌ ΆΓΙΟ ΌΡΟΣ»:

Στον Βάτικα, που γνώρισαν τον Χριστιανισμό από τους πρώτους ανατολικούς χρόνους, χτίστηκαν και λειτούργησαν στην διαδρομή των αιώνων αξιόλογα μοναστήρια και εκκλησίες που άφησαν ανεξίτηλη την σφραγίδα τους στη ζωή των Βατικιωτών και στην πολιτισμική πορεία αυτού του τόπου. Στα πανύψηλα θεόρατα βράχια του θρυλικού Κάβο-Μαλιά, που γειτνιάζουν με τον Θεό, η ομορφιά της φύσης και η πανάρχαια ιστορία διασταυρώνονται με την ορθόδοξη πίστη και την βατιώτικη δημιουργία. Από το συναπάντημα αυτό προέκυψε το «ΜΙΚΡΌ ΆΓΙΟ ΌΡΟΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ», ο φεγγόβολος αυτός φάρος της ορθοδοξίας και του πολιτισμού. Το προσκύνημα στον ιερό αυτό χώρο είναι μια εμπειρία μοναδική. Το επιβλητικό θέαμα των μοναστηριών προκαλεί δέος και έκσταση στον προσκυνητή. Γι΄ αυτό και προσελκύει πλήθος επισκεπτών. Στα μέσα του 12ου αιώνα ευλαβικοί ερημίτες ίδρυσαν στους γκρίζους βράχους του ιστορικού Κάβου τα πρώτα μοναστήρια που έγιναν πόλοι

έλξης και πνευματικής ακτινοβολίας, οι εστίες που καλλιέργησαν τον ψυχισμό και του ζέσταναν την ελπίδα. Υψηλής ποιότητας ζωγραφικά σύνολα φανερώνουν τις στενές σχέσεις της περιοχής με την βασιλεύουσα, αφού στον τοιχογραφικό διάκοσμο των εκκλησιών οι δυτικές επιδράσεις είναι μηδαμινές. Κατεστραμμένα από την θεομηνία των πειρατών, των πυρκαγιών και των διαφόρων κατακτητών είναι τα μοναστήρια του Μαλέα, που ο αριθμός τους υπερβαίνει τα πενήντα.

ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ

ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ:

Έξι (6) χιλιόμετρα από τα Καλάβρυτα, σε ιδιαίτερα όμορφο τοπίο, βρίσκεται η Μονή της Αγίας Λαύρας, ένας από τους σημαντικότερους – ιστορικούς χώρους του τόπου μας. Για τα Καλάβρυτα, υπάρχει καθημερινή συγκοινωνία από Αθήνα – Πάτρα – Αίγιο και από το Διακοφτό (22χλμ) με τον γνωστό οδοντωτό σιδηρόδρομο. Η ιερά Μονή της Αγίας Λαύρας, είναι αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου, αλλά εορτάζει και στις 17 Μαρτίου, εορτή του Αγίου Αλεξίου, του οποίου η Αγία Κάρα φυλάσσεται σε αργυρά θήκη. Κατά την παράδοση και τα στοιχεία που υπάρχουν, η ιστορία της Μονής αρχίζει από τους χρόνους της Αυτοκρατορίας Νικηφόρου Φωκά. Το καθολικό της Μονής αυτής είναι λιθόχτιστο, τρίκογχο κτίσμα, αγιορείτικου τύπου σε απλούστερη μορφή. Οι τοιχογραφίες του σώζονται μέχρι σήμερα, όχι σε καλή κατάσταση λόγω πυρκαγιών και μη συντήρησης. Από τότε μέχρι τις 14 Δεκεμβρίου 1944, η Μονή της Αγίας Λαύρας πέρασε δια πυρός και σιδήρου. Υπέστη πολλές πυρκαγιές, λεηλασίες, διώξεις και εκτελέσεις μοναχών. Την 14η Μαίου 1826, ο Ιμπραήμ διέταξε την πυρπόληση της Μονής. Το 1828 άρχισε η ανέγερση της Μονής στην σημερινή θέση. Στις 24 Ιουλίου 1844, η Μονή καταστρέφεται από τρομακτικό σεισμό. Το 1850 άρχισε και πάλι η ανοικοδόμηση της Μονής. Το καθολικό έγινε σε ρυθμό βασιλικής μετά τρούλου και γύρω πολλά κελιά.

Όπως όλη η περιοχή Καλαβρύτων, έτσι και η Μονή Αγίας Λαύρας δοκιμάστηκε σκληρά από τη θηριωδία Χιτλερικών στρατευμάτων. Έκαψαν τα κελιά, τις αποθήκες και εκτέλεσαν τους τρείς μοναχούς που δεν εγκατέλειψαν την Μονή και έναν υπάλληλο αυτής. Όταν πια οι βέβηλοι είχαν απομακρυνθεί, οι μοναχοί ξαναγύρισαν στην Μονή, φέρνοντας τα κειμήλια και το Λάβαρο, που είχαν διασώσει και άρχισαν την επισκευή με ζήλο. Το 1950, η Μονή με προσφορές του κράτους και ευσεβών επισήμων, ανοικοδομήθηκε εξ' ολοκλήρου. Προ ετών η Μονή ευρέθηκε σε δύσκολη θέση από έλλειψη έμψυχου δυναμικού μοναχών. Όμως, σύντομα άρχισε μια νέα ελπιδοφόρα ζωή με τον νέο ενθουσιώδη και δραστήριο ηγούμενο της π. Φιλάρετο Κωνσταντακόπουλο. Γύρω του συγκεντρώθηκε μια ομάδα νέων μοναχών, που έδωσαν νέα πνοή – ζωή στη Μονή για να συνεχίσει την πνευματική και εθνική προσφορά. Ο πολυτιμότερος θησαυρός της Μονής είναι το Λάβαρο, δηλαδή η πρώτη σημαία του ελληνικού έθνους. Τούτο ήταν παραπέτασμα (κουρτίνα) της Ωραίας Πύλης του ναού. Από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό, χρησιμοποιείται σαν σύμβολο – σημαία και ορκίζει τους αγωνιστές. Στη συνέχεια γίνεται πολεμική σημαία. Η ευλογητή παρουσία της στις πρώτες στρατιωτικές εξορμήσεις με τις χρυσοκέντητες μορφές του Χριστού και της Παναγίας, διασάλπιζε το δίκαιο και ιερό του αγώνα, ενέπνεε και στήριζε τους αγωνιστές.

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΣΤΡΑ ΤΟΥ ΒΙΛΕΑΡΔΟΥΙΝΟΥ:

Η ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ, χτισμένη πάνω σε ένα νησί οχυρωμένο, είναι μια μεσαιωνική πολιτεία, που ιδρύθηκε αρχικά τον 6ο αιώνα π.Χ. και την κυρίευσαν διαδοχικά οι Παπικοί, Βενετοί, Τούρκοι, έχει μείνει ανέπαφη. Στην κορυφή του κάστρου η Αγία Σοφία είναι μια από τις ωραιότερες εκκλησίες του 14ου αιώνα και κάτω στην παραθαλάσσια πόλη με τα πανάρχαια σπίτια της βρίσκονται άλλες σαράντα εκκλησίες. Αρχαιότερη είναι ο Άγιος Παύλος (10ος αιώνας) και η διάσημη του Ελκόμενου Χριστού με βενετσιάνικο πρόναο και πολύ ενδιαφέρουσες εικόνες.

ΤΟ ΓΕΡΑΚΙ, ιδρύθηκε στους πρόποδες του βουνού Πάρνωνα, κατοικήθηκε συνεχώς από τους νεολιθικούς χρόνους, το δε φράγκικο κάστρο του είναι θεμελιωμένο πάνω σε κυκλώπεια τείχη. Δεκαπέντε εκκλησάκια 10ου και 16ου αιώνα σώζονται στο μικρό σημερινό χωριό, αλλά άριστα διατηρημένα, άλλα ταλαιπωρημένα από τον χρόνο, άλλα με τοίχους ασπρισμένους και άλλα τοιχογραφημένα ή με δάπεδα ψηφιδωτά

Ο ΜΥΣΤΡΑΣ, στον πρόποδα του Ταύγέτου, γνωστός και σαν Μυζηθράς, είναι μια νεκρωμένη βυζαντινή πολιτεία που απλώνει τα ερείπια από τα κάστρα της, τα παλάτια, τα σπίτια, τα φτωχικά και τα αρχοντικά, τα μοναστήρια και της εκκλησίες της. Στην κορυφή δεσπόζει το κάστρο, θαυμάσιο παρατηρητήριο και απόρθητο φρούριο, που χτίστηκε το 1249 μ.Χ. από τον Γουλιέλμο Βιλεαρδουίνο. Στην κάτω χώρα υπάρχουν τα περισσότερα εκκλησιαστικά και μοναστικά συγκροτήματα που φανερώνουν την λαμπρότητα της βυζαντινής αρχιτεκτονικής στις εκκλησίες και στα μοναστήρια.

Στην Μητρόπολη που είναι αφιερωμένη στον μεγαλομάρτυρα Δημήτριο, στέφθηκε κατά την παράδοση ο τελευταίος βυζαντινός αυτοκράτορας, ο Κωνσταντίνος ΙΒ Παλαιολόγος, και στο δάπεδο του ναού υπάρχει ανάγλυφος δικέφαλος αετός. Σε ένα από τα κτήρια της Μητρόπολης στεγάζεται και το μουσείο του Μυστρά, που περιέχει κυρίως αρχιτεκτονικά μέλη. Οι εκκλησίες Άγιοι Θεόδωροι και η Παναγία η Οδηγήτρια ή Αφεντικό ανήκουν στο μοναστικό σύνολο Βροντόχι, ενώ η πρώτη είναι και η αρχαιότερη εκκλησία του Μυστρά (13ος αιώνας). Τέλος από τις πιο απομακρυσμένες είναι η Μονή του Περιβλέπτου, με τις ωραιότερες τοιχογραφίες του Μυστρά (τέλη του 14ου αιώνα) και η Μονή της Παντάνασσας, με την πολύ κομψή εκκλησία της. Η τελευταία είναι και η μοναδική που κατοικείται από καλόγριες, οι οποίες πρόθυμα φιλοξενούν τον επισκέπτη – τουρίστα, ο οποίος μπορεί και να αγοράσει από τα ωραιότατα χειροτεχνήματά τους.

Η ΜΑΝΗ, το τέταρτο κάστρο που πήραν για λύτρα από τον Βιλεαρδουίνο οι Βυζαντινοί ήταν μέχρι πριν κάποια χρόνια απρόσιτο, το μοναδικό μέρος στην Ελλάδα που δεν κατοικήθηκε ποτέ, αυστηρά αφοσιωμένη στην παράδοση, πατριαρχική, με ψηλούς πύργους όπου κλίνουν σε ώρα πολέμου η κάθε οικογένεια. Σε κάθε χωριουδάκι της βλέπει κανείς δυο – τρείς αξιόλογες Βυζαντινές εκκλησίες με εικόνες εξαίρετες, τοιχογραφίες, ξυλόγλυπτα τέμπλα και εγκαταλελειμμένους πανύψηλους πύργους. Ωραιότατα υφαντά και μεταξωτά μπορεί να αγοράσει κανείς στην Μονή Καλογραιών (18ου αιώνα), στα ριζωμένα του κάστρου.

3.ΘΕΣΣΑΛΙΑ

ΜΕΤΕΩΡΑ:

Τα μοναστήρια των Μετεώρων είναι χτισμένα σε απομονωμένους και απόκρημνους βράχους που υψώνονται πάνω από την επίπεδη σχεδόν κοιλάδα του Πηνειού, σε απόσταση εννέα χιλιομέτρων από την Καλαμπάκα. Σήμερα αποτελεί το μεγαλύτερο και σημαντικότερο μετά το Άγιο Όρος μοναστικό συγκρότημα του ελλαδικού χώρου, ένα σημαντικό σταθμό του πολιτιστικού χάρτη της Ελλάδας, ενώ η UNESCO τα έχει χαρακτηρίσει ως παγκόσμιο φαινόμενο πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα πρώτα ίχνη της μοναστικής ιστορίας των Μετεώρων εμφανίζονται τον 11ο αιώνα, όταν εγκαταστάθηκαν εκεί οι πρώτοι ασκητές – ερημίτες ζητώντας την γαλήνη και την απομόνωση μέσα στις σχισμές και στις σπηλιές των βράχων. Τα πρώτα, όμως, μοναστήρια κτίστηκαν τον 14ο αιώνα, ενώ τα Μετέωρα έφτασαν σε μεγάλη ακμή τον 16ο αιώνα. Καθημερινά συρρέουν εκεί αμέτρητοι επισκέπτες από κάθε γωνιά της γης για περισυλλογή και προσευχή. Γνωρίζουν την ζωή των μοναχών, θαυμάζουν το απερίγραπτο φυσικό τοπίο, την καλλιτεχνική αρχιτεκτονική και αγιογραφία, μελετούν τα ανεκτίμητα κειμήλια. Γενικά όλα τα μοναστήρια μοιάζουν μεταξύ τους και αρκεί να επισκεφτεί κανείς δύο – τρία (κυρίως τον Άγιο Στέφανο, την μονή Βαρλαάμ και το Μετέωρο) αν και ενδιαφέρον παρουσιάζει η επίσκεψη όλου του συγκροτήματος. Από τα 13 μεγάλα και 20 μικρότερα μοναστήρια και κελιά σήμερα κατοικούνται μόνο τέσσερα : το Μεγάλο Μετέωρο, η Μονή Βαρλαάμ, η Μονή Αγίας Τριάδας και η Μονή του Αγίου Στεφάνου. Το σπουδαιότερο μοναστήρι είναι το μεγάλο Μετέωρο ή όπως αλλιώς λέγεται η Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρα, που κτίστηκε τον 14ο αιώνα από τον Άγιο Αθανάσιο τον Μετεωρίτη πάνω σε πλατύλιθο που μετονομάστηκε σε Μετέωρο. Το μοναστήρι γνώρισε μέρες δόξας επί του Ορθόδοξου Σέρβου ηγεμόνα Συμεών Ουρέση, ο γιός του οποίου Ιωάννης – μαθητής του Αθανασίου, μόνασε με το όνομα Ιωασάφ. Παράδοξη είναι η μονή της Μεταμορφώσεως με υψηλό περίτεχνο δωδεκάπλευρο τρούλο και ωραίες τοιχογραφίες.

Ιερά Μονή Μεγάλου Μετεώρου. Είναι η μεγαλύτερη μονή του Μετεωρικού συνόλου. Αποτελείται από το καθολικό που τιμάται στην Μεταμόρφωση του Σωτήρος, κτίστηκε στα μέσα του 14ου αιώνα και στα 1387 – 88, και τοιχογραφήθηκε στα 1483 και1552. Η παλαιά Τράπεζα της Μονής λειτουργεί ως μουσείο.

Ιερά Μονή Βαρλαάμ : Είναι η δεύτερη μονή, μετά το Μεγάλο Μετέωρο, σε έκταση και σε μέγεθος. Αποτελείται από το καθολικό, αφιερωμένο στους Αγίους Πάντες που είναι αθωνίτικου τύπου με ευρύχωρο εσωνάρθηκα (λιτή) με τρούλο. Κτίστηκε στα 1541 – 42 και αγιογραφήθηκε το 1548, ενώ ο εσωνάρθηκας αγιογραφήθηκε στα 1566. Η παλιά Τράπεζα της μονής είναι σήμερα μουσείο, ενώ στα βόρεια υφίσταται και το παρεκκλήσι των Τριών Ιεραρχών που χτίστηκε στα 1627 και αγιογραφήθηκε στα 1637.

4. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΔΥΤΙΚΗ – ΚΕΝΤΡΙΚΗ: ΒΕΡΟΙΑ:

Εδώ δίδαξε ο Απόστολος Παύλος και πολλές από τις εκκλησίες της έχουν αξιόλογες τοιχογραφίες. Αποτελεί έναν από τους βασικούς προορισμούς στα ταξίδια με θέμα « Βήματα του Απόστολου Παύλου ». Τέλος η Παναγία Σουμελά είναι από τα αξιόλογα μνημεία της πόλης.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μοναδικές σε ομορφιά είναι οι εκκλησίες της Θεσσαλονίκης. Στη Μονή Βλατάδων σώζονται τοιχογραφίες και χειρόγραφα. Στην Παναγία την Αχειροποίητο, λαμπρό δείγμα ελληνιστικής βασιλικής του 5ου αιώνα, διατηρούνται σε καλή κατάσταση ορισμένα μόνο από τα ψηφιδωτά στους Αγίους Αποστόλους (14ος αιώνας), στην Αγία Σοφία (8ος αιώνας) και στο μικρό εκκλησάκι του Οσίου Δαβίδ διατηρούνται εξαίρετα. Ο ναός του Αγίου Δημητρίου, που ήταν αρχικά μια υπόγεια εκκλησία όταν πρωτοκτίστηκε τον 4ο αιώνα, καταστράφηκε πολλές φορές και σήμερα είναι αναστηλωμένος. Εκτός από τις τοιχογραφίες του, τα θαυμάσια δουλεμένα κιονόκρανα και τα σπάνια μωσαϊκά του, υπάρχουν στο υπόγειο, στο παρεκκλήσι του Αγίου Ευθυμίου, τοιχογραφίες του Πανσέληνου. Έχει και άλλες πολλές εκκλησίες εξίσου όμορφες και παλιές περιδιαβαίνοντας και ανεβαίνοντας ως το κάστρο. Σπουδαιότερη απόδειξη πως υπήρξε ένας από τους δημοφιλέστερους τόπους προσκύνησης δεν έρχεται από κάποιο βυζαντινό έγγραφο ή από κάποια οικόθεν μαρτυρία. Στην αρχή του 15ου αιώνα ο ευσεβής μοναχός Ιγνάτιος Σμολένσκι την επισκέπτεται και αφήνει ένα σύντομο χρονικό όπου η απαρίθμηση ναών και Αγίων λειψάνων κατέχει κυρίαρχο ρόλο. Ο ρόλος της Θεσσαλονίκης πριν από 1000 χρόνια δεν ήταν τυχαίος. Από εδώ ξεκίνησε ένα από τα μεγαλύτερα προγράμματα του βυζαντινού κράτους, η διάδοση του χριστιανισμού στον κόσμο των Σλάβων.

ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ:

ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΘΩ: Είναι η τελευταία χερσόνησος της Χαλκιδικής και είναι μια μοναδική στον κόσμο θεοκρατική δημοκρατία, ένα κομμάτι γης αφιερωμένο αποκλειστικά στην λατρεία του Θεού. Καμιά γυναίκα, ούτε παιδί δεν επιτρέπεται να πατήσει το πόδι της στο Άγιο Όρος. Από τον 10ο αιώνα άρχισαν να αποσύρονται στην χερσόνησο του Άθω μοναχοί και να κτίζουν μοναστήρια. Σαράντα έφτασαν οι μονές τον 16ο αιώνα, μεγάλες και πλούσιες από δωρεές αυτοκρατόρων και ευγενών. Σαράντα χιλιάδες ήταν οι καλόγεροι. Ο Άθως έγινε το Άγιο Όρος. Σήμερα παρ' όλες τις αλλαγές των καιρών εξακολουθούν να υπάρχουν 2000 μοναχοί, που ζούν σ' αυτό το ανεξάρτητο κράτος με τους δικούς νόμους και τις δικές τους αρχές. Η αρχιτεκτονική των κτιρίων, οι τοιχογραφίες τους και μάλιστα στη εκκλησία του πρωτάτου, στις Καρυές είναι καμωμένες από τον Πανσέληνο, τον τελευταίο της μακεδονικής σχολής αγιογραφίας. Οι πλούσιες βιβλιοθήκες, γεμάτες πολύτιμα χειρόγραφα, τα ασημένια αφιερώματα, τα ψηφιδωτά και κάθε λογής κειμήλια προσελκύουν στον Άθω κάθε χρόνο πλήθος προσκυνητές. Μα δεν είναι μόνο τα καλλιτεχνήματα και η φύση που γοητεύουν. Απρόσιτες σκήτες στον βράχο ψηλά, αντικρίζουν κατά τον νοτιά πολύ πάνω από τις διάφορες μονές, Πάνω από όλους αυτούς τους θησαυρούς που κατά καιρούς αφιέρωσαν οι πιστοί και πάνω από τις εκκλησίες, στην κορυφή στα 2033 μέτρα είναι στημένος ένας απλός σιδερένιος σταυρός.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΦΙΛΙΠΠΟΙ

Πρόκειται για την πρώτη ευρωπαϊκή πολιτεία όπου κύρηξε ο Απόστολος Παύλος ή Απόστολος των Εθνών όπως συνηθέστερα λέγεται. Εκεί υπάρχουν ακόμα τα ερείπια της φυλακής που ήταν κρατούμενος και απ' όπου προσυλήτισε ακόμη και τον δεσμοφύλακά του.

5.ΘΡΑΚΗ

ΞΑΝΘΗ: Πάνω ακριβώς από την Ξάνθη και σε σχήμα ισόπλευρου τριγώνου βρίσκονται τρία μοναστήρια, τα οποία είναι στενά δεμένα με την πόλη της Ξάνθης. Τα μοναστήρια αυτά είναι : 1) Των Παμεγίστων Ταξιαρχών (βορειοδυτικά της πόλεως), 2) Της Παναγιάς της Καλαμούς (βόρεια της πόλεως) και 3) Της Παναγίας της Αρχαγγελιώτισσας (βορειοανατολικά της πόλεως). Τα τρία αυτά μοναστήρια μαζί με το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου στο Πόρτο Λάγος σχηματίζουν έναν σταυρό, ο οποίος κατά παλαιά παράδοση των κατοίκων της πόλης, την προστατεύει από καταστροφές, σεισμούς, πλημμύρες ακόμη και λεηλασίες. Αν και δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς πρωτοχτίστηκαν τα μοναστήρια αυτά η εντόπια παράδοση τα ανάγει στους βυζαντινούς χρόνους. Και έτσι πρέπει να είναι γιατί από 950 μέχρι το 1350 μ.Χ. η οροσειρά από Ξάνθη μέχρι Κομοτηνή ήταν γεμάτη από μοναστήρια όπου ανέβαιναν και μόναζαν άντρες σπουδαίοι, άρχοντες, στρατηγοί, γαιοκτήμονες, μορφωμένοι διδάσκαλοι και σοφοί καθηγητές, από την Κωνσταντινούπολη και όλη την Θράκη. Τόσα πολλά ήταν τα μοναστήρια ώστε όλο το όρος ονομαζόταν τότε το ΠΑΠΙΚΙΟ και στην φήμη ήταν ισάξιο με το Άγιο Όρος. Εδώ μεταξύ άλλων μόνασε και για ένα διάστημα και ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, πριν γίνει αρχιεπίσκοπος στην Θεσσαλονίκη. Ακόμη και σήμερα όλος ο τόπος είναι γεμάτος από ερείπια και θεμέλια ναών, μοναστηριών και ασκητηριών. Τα τρία λοιπόν μοναστήρια είναι τα μόνα κατάλοιπα από το πλήθος των μοναστηριών της εποχής εκείνης και φαίνεται ότι κατόρθωσαν να διασωθούν επειδή ήταν συνδεδεμένα με την πόλη της Ξάνθης. Αλλά και από τα μοναστήρια αυτά μόνο οι τοίχοι και οι ναοί αυτών κατόρθωσαν να διασωθούν. Τα αρχεία, τα μοναχολόγια, και λοιπά έγγραφα χάθηκαν και καταστράφηκαν από την πολυκαιρία ή την υγρασία αλλά και από τις κατά καιρούς αρπαγές και λεηλασίες των μοναστηριών. Έτσι σήμερα δεν έχουμε ακριβή στοιχεία, με τα οποία θα μπορούσαμε να συνθέσουμε όλη την ιστορία των μοναστηριών αυτών στις επιμέρους πτυχές της δραστηριότητας των, μέσα μάλιστα στα δίσεκτα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

6. ΗΠΕΙΡΟΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Στο νησί και στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων τα μοναστήρια πυκνώνουν εντυπωσιακά. Θαρρείς πως καταργούν τις συντεταγμένες του χώρου, τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, καθώς λειτουργούν αυτά ως σημείο προσανατολισμού. Η παρουσία τους στην περιοχή, διαμορφώνει την διάταξή τους στον χώρο, ένα ιδιαίτερο δίκτυο ιερών τόπων, που παρουσιάζουν σημαντικό αρχιτεκτονικό, οικολογικό και ευρύτερα πολιτιστικό ενδιαφέρον. Έτσι μπορούν να αποτελέσουν σημείο περιήγησης ανάλογου ενδιαφέροντος και σημαντικό πόλο έλξης επισκεπτών στον τόπο αυτό.

<u>ΜΕΤΣΟΒΟ</u>:Η Μονή Αγίου Νικολάου ξεχωρίζει για τις ωραίες τοιχογραφίες που έχει εδώ πολύ αξιόλογα είναι τα ψηφιδωτά στην Αγία Παρασκευή. Στις 26 Ιουλίου κάθε χρόνο διοργανώνεται ένα γραφικό πανηγύρι, που συγκεντρώνει πλήθος κόσμου στο ωραιότατο αυτό χωριό.

<u>7.ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ</u>

<u>ΚΕΡΚΥΡΑ</u>

Η Κέρκυρα είναι τόσο σημαντική ώστε « η απώλειά της, θα ήταν μοιραίο πλήγμα για τα σχέδιά μου » έγραφε στις αρχές του περασμένου αιώνα ο Ναπολέων. Δεν ήταν, όμως, μόνο η στρατηγική σημασία του νησιού, αλλά και εκείνη η παράξενη γοητεία που ασκεί ακόμη και σε ανθρώπους που δεν είδαν ποτέ την Κέρκυρα. Πλήθος κόσμου την επισκέπτεται για να περάσει εκεί τις μέρες του Ορθόδοξου Χριστιανικού Πάσχα. Το Μεγάλο Σάββατο γίνεται η επίσημη λιτανεία του σκηνώματος του πολιούχου Άγιου Σπυρίδωνα, που την ακολουθούν με ευλάβεια οι προσκυνητές. Στην Μητρόπολη, εξάλλου, βλέπει κανείς όσες εικόνες σώθηκαν από τις εκκλησίες που βομβαρδίστηκαν στον τελευταίο πόλεμο.

<u>ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑ</u>

Τα ελληνικά και ξένα μέσα δημοσιότητας έχουν ασχοληθεί επανειλημμένα με το φαινόμενο των φιδιών του Μαρκόπουλου, χωριό της Ν.Α Κεφαλλονιάς, γεγονός που προσελκύει κάθε χρόνο πλήθος προσκυνητών – επισκεπτών στο νησί. Τα φίδια αυτά συνήθως εμφανίζονται στα μέσα Αυγούστου και είναι μικρά και ακίνδυνα. Σύμφωνα με παλαιότερες περιγραφές τα φίδια κυκλοφορούσαν στους δρόμους του χωριού, κατευθύνονταν στις εκκλησίες, ανέβαιναν στην ασημένια εικόνα της Παναγίας και εξαφανίζονταν μετά το τέλος της λειτουργίας. Σήμερα βγαίνουν από τις φωλιές τους και οι κάτοικοι τα μαζεύουν και τα τοποθετούν σε γυάλινες θήκες στον θρόνο της εκκλησίας. Μετά την γιορτή τα ελευθερώνουν και εξαφανίζονται. Οι ντόπιοι τα ονομάζουν « φίδια της Παναγίας » και τα θεωρούν ιερά, συνδέοντας την εμφάνισή τους με προάγγελμα καλών στο νησί. Για να ενισχύσουν την γνώμη αυτή δείχνουν το κεφάλι τους, όπου διακρίνεται ένας μικρός σταυρός. Σε μια άλλη πάλι εκκλησία, στο χωριό Δεμουτσαντάτα, ένας κρίνος που όλη τη χρονιά μένει ξερός ανθίζει την ημέρα πανηγυριού (23 Αυγούστου) μπροστά στο εικόνισμα της Παναγίας. Το μοναστήρι του Αγίου Γεράσιμου είναι κέντρο θρησκευτικού προσκυνήματος. Τα δύο σπουδαιότερα πανηγύρια του είναι στις 15 Αυγούστου ημέρα του θανάτου του Αγίου, και στις 20 Οκτωβρίου, ημέρα ανακομιδής των λειψάνων του. Και στις δύο αυτές εορτές που συγκεντρώνουν πολύ κόσμο, το διατηρημένο σκήνωμα του Αγίου μεταφέρεται με πομπή σε απόσταση 500 περίπου μέτρων από την εκκλησία όπου φυλάγεται, κάτω από τον μεγάλο πλάτανο, όπου βρίσκεται το πηγάδι που έσκαψε ο Άγιος με τα χέρια του. Ο Άγιος θεωρείται θαυματουργός, κατά την ανακομιδή των λειψάνων του, το σώμα του βρέθηκε άθικτο και ανέδιδε μια ευχάριστη μυρωδιά. Είναι προστάτης του νησιού και τα δύο πανηγύρια του συγκεντρώνουν προσκύνητες απ’ όλα τα μέρη της Ελλάδας.

ΛΕΥΚΑΔΑ

Τρία χιλιόμετρα δυτικά της πόλης του νησιού και σε υψόμετρο 200 μέτρων έχει κτιστεί το ανδρικό μοναστήρι της Παναγίας της Φανερωμένης. Η θέα είναι μαγευτική. Στο βάθος διακρίνεται η Πρέβεζα, τα βουνά της Ηπείρου, η πόλη της Λευκάδας και η Γύρα. Στο χωριό, όπου βρίσκεται σήμερα το μοναστήρι, προυπήρχε καλλιμάρμαρο Ιερό της Θεάς Αρτέμιδος. Ο πρώτος Χριστιανικός ναός καταστράφηκε στα τέλη του 18ου αιώνα από πυρκαγιά. Την νέα εικόνα φιλοτέχνισε ο αγιογράφος Κάλλιστος, που ήταν εφημέριος στην Αγία Σοφία. Σύμφωνα με την παράδοση, βρήκε σκαλισμένη την μορφή της Θεοτόκου κατά θαυμαστό τρόπο. Για τον λόγο αυτό η εικόνα πήρε το όνομα Πεφανερωμένη ή Φανερωμένη. Στο νότιο μέρος της Μονής και απέναντι από το καθολικό βρίσκεται το Αρχονταρίκι. Εδώ σε αυτόν τον περιποιημένο χώρο γίνεται η φιλοξενία των προσκυνητών και τους προσφέρεται το μοναστηριακό κέρασμα λουκούμι, καφές και νερό. Η φιλοξενία στην Ορθόδοξη εκκλησία και στον μοναστικό χώρο λαμβάνει βαθύτερη σημασία. Ο Απόστολος Πέτρος μας υποδεικνύει με ποιόν τρόπο να φιλοξενούμε τους αδερφούς μας « Φιλόξενοι είς αλλήλους άνευ γογγυσμών » (Α Πετρού δ,9). Αυτή φιλοξενία έχει σαν βάση την αγάπη. Αγάπη είναι το κύριο μέλημα του μοναχού. Για τον λόγο αυτό τα μοναστήρια ήταν πάντοτε κέντρα φιλοξενίας. Πιο κάτω και στα ανατολικά της μονής βρίσκεται το Συνοδικόν, χώρος υποδοχής και φιλοξενίας των προσκυνητών κυρίως κατά τις μεγάλες δεσποτικές εορτές Χριστούγεννα και Πάσχα αλλά και κατά την πανήγυρη της Ιεράς Μονής Δευτέρα του Αγίου Πνεύματος, 24 Σεπτεμβρίου εορτή Αγίου Σιλουανού, 10 Νοεμβρίου εορτή του Αγίου Αρσενίου του Καππαδόκου, και της Παναγίας 15 Αυγούστου. Εδώ γίνεται υποδοχή υψηλών προσώπων Αρχιερέων, Ηγουμένων κτλ. Η Παναγία η Φανερωμένη γιορτάζει του Αγίου Πνεύματος. Στο μοναστήρι οι επισκέπτες μπορούν να παραμείνουν και να γευτούν δωρεάν τοπικά εδέσματα για ένα σαββατοκύριακο. Η μονή διαθέτει δωμάτια φιλοξενίας με ένα ή δύο κρεβάτια. Η φιλοξενία στην ιερά μονή επιτρέπεται μόνο για μία βραδιά. Η μονή έχει την δυνατότητα φιλοξενίας μέχρι 50 ατόμων και βεβαίως μετά από συνεννόηση με την Ι.Μονή. Οι πύλες του μοναστηριού μένουν ανοικτές όλη την ημέρα, μέχρι τις 10 το βράδυ. Από την πόλη της Λευκάδας υπάρχει τακτική συγκοινωνία που συνδέει το μοναστήρι με τα γύρω χωριά όλη την ημέρα.

8.ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΝΗΣΙΑ

ΧΙΟΣ: Η Χίος δεν είναι μόνο το νησί της μαστίχας και των λεμονανθών. Είναι και το νησί των Αγίων. Έτσι λοιπόν, η επίσκεψη στο νησί και ιδιαίτερη η ιερή οδοιπορία, συνδυασμένη με τις φυσικές του καλλονές, την ήμερη και καλοσυνάτη φιλοξενία των κατοίκων και τον τοπικό τουρισμό, δεν χαρίζει απλώς ένα ευχάριστο ταξίδι, αλλά προσφέρει μια αλησμόνητη θρησκευτική βιωματικότητα και εμπειρία. Ένα σύντομο οδοιπορικό στην Χίο των Αγίων, των μοναστηριών και των θρησκευτικών μνημείων είναι ένα βάπτισμα στα νήματα της πίστης, που ανεφοδιάζει και γαληνεύει τους σταυροκόπους της ζωής. Το σπουδαιότερο βυζαντινό μνημείο του νησιού και από τα καλύτερα στο είδος του μέσα στον ελλαδικό χώρο είναι η Νέα Ιερά Μονή. Κτίστηκε το 1042 μ.Χ. από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο ΄Θ τον Μονομάχο, ύστερα από την θαυματουργική εύρεση της εικόνας της Θεοτόκου από τους τρείς Χιώτες μοναχούς

Νικήτα, Ιωάννη, Ιωσήφ μέσα στην άφλεκτη μερσυνιά. Την εποχή της ακμής της η μονή αριθμούσε γύρω στους 800 μοναχούς, που έμεναν στα εντός και εκτός των τειχών κελιά τους. Πρόσφερε μεγάλες υπηρεσίες στον φιλανθρωπικό και πνευματικό χώρο του νησιού και στο γένος. Ο Ναός της Μονής, ρυθμού βυζαντινού, είναι τελειοποίηση του οκταγωνικού συστήματος με τρούλο, χωρίς κολόνες στον κεντρικό χώρο. Χωρίζεται σε Εξωνάρθηκα, Εσωνάρθηκα, Κ. Ναό και Ι. Βήμα, με μεταγενέστερη προσθήκη ενός στενωπού στην είσοδό του. Τα ατόφια σε βυζαντινή τέχνη ψηφιδωτά, μοναδικά στον κόσμο, έχουν δώσει οικουμενική αίγλη στη Μονή. Είναι έργα των ετών 1042 – 1056, Μνημειακής Βυζαντινής ζωγραφικής της Μακεδονικής δυναστείας με την Ιερατική τέχνη του Βυζαντίου. Οι τεχνίτες είναι της ίδιας σχολής με αυτούς που στόλισαν το εσωτερικό της Αγίας Σοφιάς στην Κωνσταντινούπολη. Από τις πιο σπουδαίες παραστάσεις που σώζονται μέχρι σήμερα είναι του Εσωνάρθηκα και από τον Κ. Ναό της Αναστάσεως (εις Άδου Κάθοδος), της Βαπτίσεως, της σταυρώσεως και στο Ι. Βήμα της Πλατυτέρας και των δύο αρχαγγέλων. Στο μουσείο της μονής φυλάσσονται σπουδαία εκκλησιαστικά κειμήλια, μεταξύ των οποίων και ο περίφημος χρυσοκέντητος τάπητας με περιπετειώδη και θαυματουργική ιστορία. Το μοναστήρι, το δεύτερο παγχιακό προσκύνημα γιορτάζει στις 23 Αυγούστου όπου πολύς κόσμος συρρέει για να προσκυνήσει το ιστορικό και θαυματουργό εικόνισμα της Παναγίας της Νεαμονήτισσας, κατά την παράδοση έργο του Ευαγγελιστή Λουκά, με πάμπολα θαύματα, που βρίσκεται στο τέμπλο του Κ. Ναού. Η Μονή έχει τέσσερις μοναχές με την ηγουμένη την Μαριάμ

<u>ΛΕΣΒΟΣ</u>

Το Ιερό Προσκύνημα της Παναγιάς στην Αγιασό : Απέχει 25 χιλιόμετρα από την Μυτιλήνη και βρίσκεται στις πλαγιές του όρους Ολύμπου. Η ιστορία του προσκυνήματος αυτού αρχίζει στους βυζαντινούς χρόνους, όταν ο ιερομόναχος Αγάθωνας ο Εφέσιος κατά τα χρόνια της εικονομαχίας έφερε στον τόπο αυτό την ιστορική εικόνα της Παναγίας της Οδηγήτριας, έργο του Ευαγγελιστή Λουκά μαζί με άλλα κειμήλια. Η μικρή Σκήτη, που έκτισε έγινε μετά το τέλος της εικονομαχίας μεγαλοπρεπής ναός με το όνομα ΄΄Αγία Σιών΄΄ όπου τοποθετήθηκε η εικόνα. Αργότερα γύρω από τη μονή χτίστηκε η πόλη της Αγιάσου. Πλήθη κόσμου έρχονται να προσκυνήσουν τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας. Η Αγιάσος, κωμόπολη της Μυτιλήνης είναι πανελλήνια γνωστή για την Παναγία της. Η εκκλησία της Παναγίας της Βρεφοκρατούσας είναι το ίνδαλμα των πιστών. Το εικόνισμά της το έφερε από τα Ιεροσόλυμα ο αυτοκρατορικός ιερωμένος Αγάθων ο Εφέσιος το 803, ενώ προοριζόταν για το παλάτι της Κωνσταντινούπολης ή την Αγία Σοφιά. Μαζί του έφερε έναν σταυρό ασημένιο με Τίμιο Ξύλο, ένα χειρόγραφο ευαγγέλιο του Έ αιώνα και λείψανα που σύμφωνα με την παράδοση ανήκαν στον Άγιο Διονύσιο τον Αεροπαγίτη. Το εικόνισμα έχει την επιγραφή «Αγία Σιών», όπως λεγόταν τότε η Ιερουσαλήμ. Η προσκυνηματική κίνηση, που συνεχίζεται όλο τον χρόνο, πυκνώνει την 1η Αυγούστου και κορυφώνεται την παραμονή της γιορτής της Παναγίας. Οι επισκέπτες έρχονται στα κελιά και στον αυλόγυρο της εκκλησίας και πολλοί δεκαπεντίζουν στο ύπαιθρο. Η γιορτή πλαισιώνεται με εμπορικό πανηγύρι και γλέντι στα κέντρα της κωμόπολης. Πολύ κόσμο συγκεντρώνει ο δροδόλουτρος «κήπος της Παναγίας». Το γλέντι συνεχίζεται για πολύ με λαϊκά όργανα και πλήθος κόσμου. Στο συνοδικό της εκκλησίας υπάρχει μουσείο με εξαιρετικά ενδιαφέροντα εκκλησιαστικά κειμήλια και στο ισόγειο

λειτουργεί μουσείο λαϊκής τέχνης. Πανηγύρι γίνεται στην κωμόπολη και στις 14 Σεπτεμβρίου με την περιφορά του Σταυρού που έφερναν Μυτιληναίοι έμποροι από τα Ιεροσόλυμα, αφού καθαγιάστηκε στον Γολγοθά.

Η Μονή του Αγίου Ραφαήλ

Αναμφίβολα ο Άγιος Ραφαήλ κατέχει την πρώτη θέση όλων των προσκυνημάτων της Λέσβου καθόσον όλη την διάρκεια του χρόνου συγκεντρώνονται σ' αυτόν χιλιάδες προσκυνητές όχι μόνο από την Λέσβο αλλά και από όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό. Οι Άγιοι των Καρυών είναι θαυματουργοί και η φήμη τους έχει φτάσει στα πέρατα της γης. Πολυάριθμοι προσκυνητές από κάθε μέρος φιλοξενούνται στους μεγάλους και σύγχρονους ξενώνες της μονής. Δυτικά από την Θέρμη, στη θέση Καρυές, τριγυρισμένο από απέραντους ελαιώνες, βρίσκεται το μοναστήρι του Αγίου Ραφαήλ, ένα από τα νεότερα μοναστήρια που έχει γίνει πανελλήνιος τόπος έλξης προσκυνητών και επισκεπτών. Η εκκλησία είναι διώροφη με εντυπωσιακή αγιογράφηση. Εκεί φυλάσσονται τα λείψανα των νεοφανών Αγίων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης, που μαρτύρησαν από τους Τούρκους στις 9 Απριλίου 1463, την Τρίτη της Διακαινησίμου. Την ημέρα αυτή γίνεται και μεγάλο θρησκευτικό πανηγύρι που συγκεντρώνει πολύ κόσμο στην περιοχή.

Ο Ταξιάρχης Μανταμάδου : Βρίσκεται στο βόρειο μέρος του νησιού έξω από το Μανταμάδο. Απέχει 40 περίπου χιλιόμετρα από την Μυτιλήνη. Στον χώρο που βρίσκεται το προσκύνημα ήταν άλλοτε η περίφημη ανάγλυφη εικόνα του Ταξιάρχη φτιαγμένη κατά την παράδοση από χώμα και αίμα σφαγμένων μοναχών από τους Σαρακηνούς. Πλήθη από κόσμο προσέρχονται καθημερινά και στο προσκύνημα αυτό. Ο ναός που χτίστηκε το 1700 και ανοικοδομήθηκε το 1879 έκ βάθρων, σε μικρή απόσταση από το χωριό σε ένα ανοιχτό, ολόφωτο χώρο από πεύκα. Ο Ταξιάρχης είναι ο προστάτης Άγιος της περιοχής και της Λέσβου, ενώ τον σέβονται ακόμη και οι Τούρκοι. Η εκκλησία γιορτάζει την Κυριακή των Μυροφόρων με μεγάλο θρησκευτικό και εμπορικό πανηγύρι και ζωοθυσία.

ΚΥΚΛΑΔΕΣ

ΚΥΘΝΟΣ

Το Πάσχα στην Κύθνο είναι κατανυκτικό και συγκεκριμένα στα Θερμιά, όπου συγκεντρώνεται πλήθος κόσμου εκείνες τις ημέρες. Επίσης ενδιαφέρουσες εκδρομές γίνονται συχνά από προσκυνητές και στη Παναγιά Κανάλα. ΣΙΦΝΟΣ: Στην Απολλώνια η Παναγιά η Γερανοφόρα χτίστηκε τον 18ο αιώνα με αρχιτεκτονικά μέλη από αρχαίους ναούς. Ολόγυρα στο γραφικό χωριό Κάστρο τα μοναστήρια της Ελεούσας και της Κοίμησης είναι όμορφα δείγματα της αρχιτεκτονικής του 16ου και του 17ου αιώνα.

ΠΑΡΟΣ: Παροικία Καταπολιανή : Το ιερό προσκύνημα συνδέεται με τους θρύλους του Βυζαντίου. Η παράδοση και η ιστορία την θέλουν να ξεκινά την πορεία της επί Μ. Κωνσταντίνου και Ιουστινιανού. Είναι το ιερό στολίδι της Αιγιοπελαγίτικης αρχιτεκτονικής και μετά από αναπαλαιώσεις του 1959, το τρίτο κατά σειρά σπουδαιότητας παλαιοχριστιανικό μνημείο του Ελλαδικού χώρου μετά τον Αχειροποίητο και τον Άγιο Δημήτριο Θεσσαλονίκης. Το όνομά της έχει και αυτό την ιστορία του που της δίνει πιο μεγάλη αίγλη. Μια παράδοση αναφέρει ότι είναι γνωστές

οι 99 πύλες και σαν βρούμε την εκατοστή « θα πάρουμε την Πόλη » από αυτό και η ονομασία της Εκατονταπυλιανή, ενώ το τοπωνύμιο Κατάπολα σημαίνει « κατά την Πόλη ». Είναι χτισμένη στο Β. Α τμήμα της Πάρου πάνω σε αρχαίους ναούς. Τα γλυπτά της είναι αρχαία και χριστιανικά, ενώ η παλαιότερη τοιχογραφία που σώζεται (στο βαπτιστήριο) είναι του 11ου ή 12ου αιώνα και εικονίζει τον Άγιο Γεώργιο. Εξάλλου, μέσα στον ναό σώζονται και πολλές εικόνες.

Μονή Λογγοβάρδας

Από τα πιο αξιόλογα μνημεία της Πάρου, η μονή αυτή, γιορτάζει το όνομα της Ζωοδόχου Πηγής. Οικοδομήθηκε το 1638 από τον Παριανό Χριστόφορο Παλαιολόγο. Σήμερα είναι αντρικό μοναστήρι με 30 μοναχούς. Το όνομά της το οφείλει σε κάποιον Λαγκουβάρδο που είχε έρθει από την Λογγοβάρδα. Το καθολικό της μονής υψώνεται στη μέση της αυλής φτιαγμένο με κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική, σταυρόσχημο με τρούλο. Οι τοιχογραφίες του 17ου αιώνα καλύπτουν όλο τον ναό. Επίσης το μοναστήρι παρέχει παροιμιώδη φιλοξενία στους επισκέπτες του. Σκάλες οδηγούν στα πεντακάθαρα κελιά και στις αίθουσες της αγιογραφίας όπου προικισμένοι μοναχοί ασχολούνται με την αρχιτεκτονική εικονογράφηση. Ένα άλλο εργαστήρι του μοναστηριού είναι της βιβλιοδετικής τέχνης ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πλούσια σε αρχέτυπα και παλαιές εκδόσεις βιβλιοθήκη. Το μοναστήρι μπορεί να φιλοξενήσει όσους άνδρες επιθυμούν να ξεκουράσουν την ψυχή τους για μια εβδομάδα. Η Ιερά Μονή Λογγοβάρδας τηρεί το τυπικό του Αγίου Όρους και είναι άβατη για τις γυναίκες. Το περιβάλλον καθαρά κυκλαδίτικο: βουνά με ελάχιστη βλάστηση και φρεσκοασβεστωμένα κτίρια που δημιουργούν ζωηρή αντίθεση με το μπλε του ουρανού. Στην Ιερά Μονή ο επισκέπτης μεταβαίνει με τοπικό λεωφορείο από την Παροικία.

ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ

Είναι ένα τοπίο που παρουσιάζουν οι περισσότερες κάρτ – ποστάλ, τα πόστερς, τα εξώφυλλα των βιβλίων και οι διαφημίσεις του νησιού. Η εκκλησία του Αγ. Μηνά, στο ακρότατο σημείο του βράχου, αριστερά έχει γίνει κάτι σαν σύμβολο της Σαντορίνης. Ο χαρακτηριστικός τρούλος αποτελείται από τρία στοιχεία : α) το πολυεδρικό του τύμπανο με ένα άνοιγμα σε κάθε του έδρα, β) τον καθαυτό τρούλο με την μια ή δύο σειρές προεξέχουσες πέτρες στην εξωτερική του επιφάνεια, που τον κάνουν να μοιάζει με νάρκη και γ) τον πυργοειδή φανό, στη μέση του κλειδιού, που αποτελείται και αυτός από ένα πολυεδρικό τύμπανο με ανοίγματα και καλύπτεται από έναν μικρό τρούλο ο οποίος φέρει τον Σταυρό. Στην Περίσσα, υπάρχει η εκκλησία του Τίμιου Σταυρού, τόπος προσκυνήματος για τους Σαντορινιούς. Είναι ο μεγαλύτερος ναός του νησιού που φαντάζει παράξενα καθώς ο όγκος του αναδύεται, θαρρείς, από τον αφρό. Γενικά οι εκκλησίες του νησιού είναι δυσανάλογες με τους ταπεινούς όγκους που απαρτίζουν τα χωριά. Πιάνουν μεγάλο χώρο, είναι επιβλητικές και συνδυάζουν αρχιτεκτονικά στοιχεία ντόπια και δυτικά. Τελείως ξεχωριστή είναι η αρχιτεκτονική των καθολικών μοναστηριών, που μοιάζουν πραγματικά φρούρια.

<u>ΤΗΝΟΣ</u>

Από την πρώτη Αυγούστου κάθε χρόνο χιλιάδες προσκυνητές κατακλύζουν το νησί, ενώ την παραμονή του Δεκαπενταύγουστου το θέαμα της αυλής του ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, της πόλεως και του λιμανιού είναι απερίγραπτο. Κατάφορτα τα πλοία από Πειραιά, Ραφήνα και τα άλλα νησιά μας φτάνουν στην Τήνο. Οι αποβάθρες γεμίζουν κόσμο όπως και οι δύο λεωφόροι που οδηγούν στον ναό. Εκεί συναντιούνται οι Ορθόδοξοι από όλα τα μέρη. Όλο το νησί στολισμένο, μεταβάλλεται σε έναν μεγάλο ξενώνα για τους επισκέπτες. Η κίνηση είναι τόσο μεγάλη που οι Τηνιακοί ανάμεσα στους ξένους χάνονται. Την παραμονή έρχονται εκπρόσωποι της κυβερνήσεως, επίσημοι, στρατιωτικά αγήματα που θα αποδώσουν τιμές. Ατελείωτες ουρές προσκυνητών περιμένουν να προσκυνήσουν και ακολουθεί ολονυκτία και παράκληση, καθώς την νύχτα ο ναός μένει ανοικτός. Την ημέρα της γιορτής οι επισκέπτες φτάνουν τις 30.000 και τα δύο λιμάνια του είναι γεμάτα πλοία. Μια ατελείωτη σειρά πλήθους που αρχίζει από τον ναό και τελειώνει στην παραλία, περιμένει να περάσει από πάνω η Χάρη της. Είναι μια πολύ συγκινητική στιγμή για την ιστορία κάθε πιστού που στήριξε στην μάνα του Χριστού τις ελπίδες του. Η πομπή φτάνει στην παραλία όπου γίνεται η δέηση. Τα πολεμικά πλοία βρίσκονται έξω από το λιμάνι, τα επιβατηγά και όλα τα κότερα και κάθε πλεούμενο αποδίδουν, σφυρίζοντας, τιμές στην Μεγαλόχαρη στον υγρό τάφο της Έλλης, που τορπιλίστηκε τον Αύγουστο του 1940 στο λιμάνι της Τήνου. Τέλος, η πομπή ακολουθώντας τον ίδιο δρόμο επιστρέφει στον ναό και τα αναρίθμητα πλήθη ξεκινούν για την επιστροφή. Η εκκλησία της Τήνου κτίστηκε το 1833 με μάρμαρα παριανά και τηνιακά και εκεί φυλάσσεται η θαυμάσια εικόνα της Παρθένου, που βρέθηκε μετά το όραμα της Αγίας Πελαγίας. Στις 9 Ιουλίου 1822 η Παναγία εμφανίστηκε μπροστά της και της ζήτησε να σκάψουν και να την ανακαλύψουν για να χτίσουν εκεί τον ναό της. Ο επισκέπτης αφού προσκυνήσει την εικόνα της Μεγαλόχαρης μπορεί να κατέβει στο ναό της ευρέσεως για να δει το μέρος που βρέθηκε η Αγία εικόνα. Αριστερά μπαίνοντας στο ναό είναι ένα μικρό άνοιγμα σκεπασμένο με ασημένιο κάλυμμα. Λίγα μέτρα μακρύτερα είναι το Άγιασμα. Δεξιά περνώντας σε μια στοά βρίσκεται το μέρος όπου γίνονται οι βαπτίσεις των νηπίων και σε κλειστό χώρο των αλλόθρησκων, που βαπτίζονται σε μεγάλη ηλικία. Ο επισκέπτης φεύγοντας μπορεί να πάρει Άγιασμα και λάδι από το καντήλι της Μεγαλόχαρης, που είναι ακοίμητο.

<u>Το καθολικό μοναστήρι των Ιησουϊτών</u> βρίσκεται κοντά στα λουτρά και απέχει μόλις εννέα χιλιόμετρα από την θάλασσα . Οι ντόπιοι το αποκαλούν μοναστήρι των Πατέρων. Η θέα από την βορινή πλευρά είναι πανοραμική. Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να θαυμάσει σχεδόν όλες τις ακτές των Κυκλάδων. Η μονή των Ιησουϊτών αποτελεί σημείο αναφοράς όχι μόνο για τους καθολικούς της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού, καθώς συχνά φιλοξενεί πιστούς από όλη την Ευρώπη. Ιδρύθηκε το 1661 από τον τηνιακό Ιησουΐτη Μιχαήλ Αλβερτίνι. Το 1715 το μοναστήρι περιήλθε στα χέρια των Μουσουλμάνων. Οι Ιησουΐτες παραμένουν στη μονή μέχρι το 1837. Από το 1838 οι μοναχοί μεταφέρουν σταδιακά την έδρα τους στα Λουτρά, όπου βρίσκεται μέχρι και σήμερα. Τα κτίρια του μοναστηριού στο Εξώμπουργκο έχουν ανακαινιστεί και λειτουργούν ως ξενώνες. Τα κελιά έχουν ένα ή δύο κρεβάτια. Κατά την διάρκεια του καλοκαιριού το μοναστήρι μπορεί να φιλοξενήσει οικογένειες, ομάδες πιστών (ανεξαρτήτως δόγματος) ως δεκαπέντε ημέρες. Γύρω από το μοναστήρι υπάρχουν

παραδοσιακά ταβερνάκια, η μονή όμως διαθέτει κουζίνα και μαγειρικά σκεύη για αυτούς που επιθυμούν να ετοιμάζουν το μόνοι τους φαγητό τους. Η βιβλιοθήκη της μονής είναι πλούσια για μελέτη.

9.ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

ΠΑΤΜΟΣ

Πρόκειται για ένα νησί που είναι από τους σημαντικότερους θρησκευτικούς τόπους προσέλκυσης τουριστών στην χώρα μας, καθώς εκεί δίδαξε Ευαγγελιστής Ιωάννης ο θεολόγος, ένας από τους αγαπημένους μαθητές του Ιησού. Ο Ευαγγελιστής έμεινε εξόριστος στην Πάτμο το 95 – 97 και προσδιορίζεται το Σπήλαιο της Αποκάλυψης» σαν τόπος συγγραφής της Αποκάλυψης. Το ιερό σπήλαιο της Αποκαλύψεως, που θεωρείται το σπουδαιότερο του νησιού, περιβάλλεται σήμερα από ένα αρκετά μεγάλο μοναστηριακό συγκρότημα της Μονής της Αποκάλυψης. Η μονή δέχεται συχνά πολλούς επισκέπτες, οι οποίοι ξεναγούνται στο σπήλαιο, περίπου τέσσερα μέτρα βάθος, από μοναχό που βρίσκεται εκεί και είναι πάντα πρόθυμος. Σε κάποιο σημείο του σπηλαίου ο ξεναγός δείχνει τον Σταυρό που κατά την ιερή παράδοση λαξεύτηκε από τον Ευαγγελιστή Ιωάννη καθώς και μια τριπλή σχισμή, « Τριαδική » από όπου ακούστηκε η φωνή που είπε στον Ιωάννη να γράψει την Αποκάλυψη και το μέρος όπου κατακλινόταν ο Ευαγγελιστής. Συνολικά η Πάτμος έχει 51 εκκλησίες και την Μονή της Ζωοδόχου Πηγής, που είναι γυναικεία. Ωστόσο η Μονή του Θεολόγου αποτελεί το θρησκευτικό, πνευματικό, πολιτιστικό κεντρί του νησιού με πανελλήνια και διεθνή ακτινοβολία.

ΚΩΣ

Η Κώς αποτελεί απαραίτητο σταθμό στα « Βήματα του Απόστολου Παύλου», καθώς εκείνος πέρασε από εκεί και δίδαξε την νέα θρησκεία αγάπης. Εκκλησίες ορθόδοξες των νεοτέρων χρόνων υπάρχουν πολλές στην πόλη και στα χωριά με ωραία αρχιτεκτονική και διακοσμήσεις που παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον. Επίσης υπάρχουν στην πόλη του νησιού δύο καθολικές και δύο οθωμανικά τζαμιά που προσελκύουν και επισκέπτες Οθωμανικού θρησκεύματος.

ΚΑΛΥΜΝΟΣ

Ο Απόστολος Παύλος, που πέρασε από τα κυριότερα ελληνικά νησιά και ο Ευαγγελιστής Ιωάννης δίδαξαν την νέα θρησκεία, τον Χριστιανισμό, και στην Κάλυμνο. Η εκκλησία του Σταυρού, που ξεχωρίζει, μοιάζει κρεμασμένη ψηλά στο ύψωμα, πάνω από την τοποθεσία Καντούν, χτισμένη μέσα σε σπηλιά και δίπλα ένας υπερμεγέθης Σταυρός, σύμβολο της εκκλησίας και κόσμημα του τοπίου. Πολλοί επισκέπτες από όλη την Κάλυμνο και τα άλλα νησιά πηγαίνουν εκεί κατά την γιορτή του Σταυρού στις 14 Σεπτεμβρίου.

ΚΡΗΤΗ

Η Κρήτη μέσα από την θρησκευτική της παράδοση, που το ξεκίνημα της χάνεται στα βάθη των αιώνων, έχει να επιδείξει ένα μεγάλο πλούτο σε εκκλησίες και μοναστήρια. Τα μοναστήρια της περιτριγυρισμένα από έναν λαό με ανεπτυγμένο το θρησκευτικό συναίσθημα, αποτέλεσαν για τους Κρήτες θρησκευτικά κέντρα και άλλα παράλληλα γίνονται κέντρα πολιτισμού και θεματοφύλακες της εθνικής συνείδησης του λαού σε

δύσκολες εποχές. Σήμερα σε λειτουργία βρίσκονται συνολικά σαράντα μοναστήρια και σώζονται περίπου οκτακόσιες εκκλησίες με σπουδαίες τοιχογραφίες.

3.6 Η μοναστηριακή πολιτεία του Αγίου Όρους

Σε αυτό το σημείο θα ήταν σκόπιμο να ξαναγυρίσουμε πάλι πίσω στην Βόρεια Ελλάδα – Μακεδονία και συγκεκριμένα στην Χαλκιδική. Αυτό γιατί εκεί βρίσκεται ο σπουδαιότερος θρησκευτικός τόπος έλξης τουριστών στην χώρα μας. Ο λόγος βέβαια για το Άγιο Όρος, στο οποίο θα πρέπει να κάνουμε μια εκτενέστερη αναφορά, πέρα από την σύντομη παρουσίαση του στην προηγούμενη ενότητα, μαζί με τους άλλους θρησκευτικούς προορισμούς επισκεπτών της Ελλάδας. Άλλωστε η σημασία του μας το επιβάλλει ενώ οι πληροφορίες παρακάτω σκιαγραφούν όλες τις δραστηριότητες αλλά και τους περιορισμούς που επιβάλλει ο ιερός αυτός χώρος στον προσκυνητή – τουρίστα.

Από γεωγραφική άποψη το Όρος Άθως είναι μια χερσόνησος 56 χιλιομέτρων μήκος και όχι περισσότερο από 8 χιλιόμετρα πλάτος, που εκτείνεται στο Αιγαίο από το ανατολικότερο από τα τρία πόδια της Χαλκιδικής. Το βορειότερο όριο μετά βίας φθάνει την περιφέρεια των 100 μέτρων κατά μήκος του Ισθμού. Νότια η γη ανορθώνεται απότομα σε δασωμένες κορυφές 500 – 600 μέτρων. Νοτιότερα από τους γκρεμούς τη θέση του δάσους παίρνουν χαμόδεντρα που τελικά καταλήγουν σε βράχια όσο το έδαφος σηκώνεται και κορυφώνεται τελικά στα 2050 μέτρα, πριν από ένα ξαφνικό γκρέμισμα στη θάλασσα. Για πνευματικές αναζητήσεις ο Άθως ξεφεύγει από αυτόν τον κόσμο. Είναι τουλάχιστον για όσους ζούν εκεί, ένας σταθμός στον Ιερό Τόπο, μια γεύση από τον παράδεισο. Γι΄ αυτό και λέγεται και Άγιο Όρος. Για περισσότερο από χίλια χρόνια έχει υπάρξει το κέντρο του μοναχισμού και της Ορθόδοξης εκκλησίας και γενικά όλων των Ορθοδόξων. Από τα χρόνια του Βυζαντίου υπήρξε πανορθόδοξο, πολυεθνικό κέντρο καθώς υπήρχαν κάποτε μοναστήρια για Αλβανούς, Αμαλφιτανούς, Βούλγαρους, Γεωργιανούς, Μολδαβούς, Ρώσους, Σέρβους όπως και Έλληνες. Σήμερα λειτουργούν ακόμα οίκοι Βουλγάρων, Ελλήνων, Ρουμάνων, Ρώσων και Σέρβων. Επιπρόσθετα ο Άθως είναι ο μοναδικός τόπος της σύγχρονης Ευρώπης αφιερωμένος αποκλειστικά στον μοναχισμό. Το μοναδικό μοναστηριακό κράτος της γης λόγω της κεφαλαιώδους εθνικής, θεολογικής, ιστορικής, χριστιανικής και καλλιτεχνικής του αξίας πόλος του Ορθόδοξου μοναχικού βίου, της τέχνης και των γραμμάτων, φάρος του Ορθόδοξου γένους και αυτοδιοικούμενη μοναστική δημοκρατία. Μια κοινή πεποίθηση της πλειονότητας των προσκυνητών και βέβαια όλων των κατοίκων του Άγιου Όρους είναι ότι το Όρος είναι πραγματικά άγιο έδαφος. Η παράδοση που λέει ότι η Παρθένος Μαρία επισκέφθηκε τον Άθω, είναι πολύ ζωντανή και συντελεί στην αφιέρωση του στην δόξα της μητέρας του Χριστού και στον αποκλεισμό από αυτό όλων των γυναικών. Τέλος, το Όρος είναι μοναδικό και για πολλούς άλλους λόγους, όπως την ιστορία του, την αρχιτεκτονική του, την τέχνη του, την συμβολή του στην ιστορία της μάθησης, την μουσική του, την οικολογία του, την χλωρίδα του, την ασύγκριτη φυσική ομορφιά του, την απομόνωσή του, την λατρεία του.

3.6.1 Ιστορία του Άγιου Όρους

Στον Άθω μέχρι τον 3ο αιώνα π. Χ. όπως αναφέρει ο Όμηρος, ο Θουκιδίδης, ο Πλούταρχος, υπήρχαν διάφορες μικρές πόλεις, όπως η Σάνη, οι Κλείναι, το Θύσσον, το Δίον, που αργότερα σιγά – σιγά εξαφανίστηκαν χωρίς να γνωρίζουμε τι απέγιναν. Αξιοσημείωτη είναι η προσπάθεια του Ξέρξη που προσπάθησε να κατασκευάσει την διώρυγα με τον μηχανικό Βούβαρη το 481 π.Χ., για να διανοίξει και να περάσει τα 1200 καράβια του. Ο Άθως πρωτοεμφανίστηκε όταν κατοικήθηκε από Χριστιανούς μοναχούς το 842 π.Χ., διότι στη σύνοδο της Κωνσταντινούπολης παρευρέθηκε αντιπροσωπεία από το Άγιο Όρος. Αργότερα, στον δέκατο αιώνα, ήρθαν οι μοναχοί Αθανάσιος ο Αθωνίτης και μετά ο Παύλος του Ξηροποταμίτου, που έκτισαν μονές και άρχισαν να συγκεντρώνονται μοναχοί. Το παλαιότερο μοναστήρι του Αγίου Όρους, η Μεγίστη Λαύρα, χτίστηκε τον 10ο αιώνα από τον Όσιο Αθανάσιο. Στον χώρο, όμως, είχαν αρχίσει να αποσύρονται από νωρίς ερημίτες και ασκητές. Με την ευεργετική δράση των Βυζαντινών αυτοκρατόρων γρήγορα αυξήθηκε ο αριθμός των μονών σε 40 και των μοναχών σε 40.000. Σε μεγάλη ακμή έφτασαν τα μοναστήρια τον 5ο αιώνα. Ο ιερός ναός του Πρωτάτου, ο καθεδρικός ναός των Καρυών, κτίστηκε από τον Κωνσταντίνο, όπως λέγεται, αλλά καταστράφηκε και ξανακτίστηκε πολλές φορές. Στο ιερό του βρίσκεται η θαυματουργή εικόνα του « Άξιον Εστί ». Μετά την άλωση το Άγιο Όρος έγινε πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο, παρέχοντας καταφύγιο σε Βυζαντινούς καλλιτέχνες και πνευματικούς άνδρες. Σήμερα το όρος έχει πληθυσμό 1600 μοναχούς, χωρίς να υπολογίζουμε και έναν αριθμό περίπου 400 ζηλωτών μοναχών. Πάντως, το νούμερο αυτό των συνολικά 2000 μοναχών είναι σταθερά αυξανόμενο. Οι περισσότεροι από αυτούς ακολουθούν την κοινοβιακή παράδοση που τους φέρνει σε κοινότητες ομαδικής διαβίωσης, δουλειάς και λατρείας (προσευχής). Άλλοι ακολουθούν την παράδοση του ερημίτη και ζουν σαν ερημίτες είτε σε μικρές ομάδες, είτε μόνοι τους. Μεταξύ τους κατοικεί και μια ποικιλία διαφορετικών δογμάτων.

3.6.2 Οι θησαυροί του Άγιου Όρους

Χαρακτηριστικά της Αθωνικής αρχιτεκτονικής των εκκλησιών είναι οι ψηφιδωτές απολήξεις του εγκάρσιου κλίτους και ο διπλός νάρθηκας. Οι αρχαιότερες τοιχογραφίες ανήκουν στην μακεδονική σχολή (14ος αιώνας) , με κύριο πρόσωπο τον Εμμανουήλ Πανσέληνο και τους συνεργάτες του. Οι θαυμάσιες τοιχογραφίες του Πανσέληνου κοσμούν την αρχαιότερη εκκλησία του Άγιου Όρους, την εκκλησία του Πρωτάτου (στις Καρυές), ενώ οι τοιχογραφίες των σύγχρονων κοσμούν το καθολικό της μονής του Βατοπεδίου.

Οι νεότερες τοιχογραφίες ανήκουν στην κριτική σχολή, που ιδρύθηκε από τον Θεοφάνη τον μοναχό που συνεχίστηκε από τον Φράγκο Κατελλάνο των Θηβών, με επιδράσεις ιταλικές και γερμανικές. Οι τοιχογραφίες αυτές αντιπροσωπεύουν την καθ' αυτό αγιορείτικη αγιογραφία. Τοιχογραφίες του Θεοφάνη Κρητικού κοσμούν το καθολικό της Μεγίστης Λαύρας, ενώ τοιχογραφίες του Φράγγου Κατελλάνουν υπάρχουν στο παρεκκλήσι του Αγίου Νικολάου. Έργα κρητικών ζωγράφων διακοσμούν τις Μονές Ιβήρων, Δοχειαρίου, Κουτλουμουσίου κτλ. Όλα τα μοναστήρια είναι κυριολεκτικά θησαυροί, οικήματα γεμάτα ανεκτίμητα απομεινάρια και ενθύμια

από το βυζαντινό παρελθόν τους. Θησαυροί ιδιαίτερης θρησκευτικής σπουδαιότητας, όπως λείψανα Αγίων και θαυματουργές εικόνες, που συχνά φυλάγονται στις εκκλησίες και εκτίθενται σε συγκεκριμένες στιγμές, αξιοσέβαστες για τους Ορθόδοξους προσκυνητές. Άλλα αντικείμενα είναι πιθανό να φυλάγονται σε μια αίθουσα – χρηματοκιβώτιο, όπου κάποιες φορές μπορεί να κανονιστεί η είσοδος σε αυτή με επίβλεψη. Τα περισσότερα μοναστήρια και οικήματα έχουν επίσης σημαντικές συλλογές εγγράφων. Η μεγάλη τους πλειοψηφία είναι κειτουργικά, πολλά από την εποχή του Βυζαντίου και κάποια πολύ όμορφα φωτισμένα. Ένα μικρό ποσοστό (5%) είναι από κλασσικά κείμενα. Η άδεια για να διαβάσει κάποιος τα χειρόγραφα μπορεί να αποκτηθεί αν η αίτησή του υποστηρίζεται από συνοδευτική επιστολή. Τα τυποποιημένα βιβλία συχνά φυλάγονται σε μια άλλη βιβλιοθήκη στην οποία η είσοδος είναι λιγότερο περιορισμένη. Βιβλία σε ποικιλία γλωσσών είναι επίσης διαθέσιμα και στους ξενώνες. Γενικότερα, ο Άθως είναι πραγματικό μουσείο βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης, όσο αφορά τις φορητές εικόνες, τα κειμήλια, τα πολύτιμα μικροτεχνήματα και υφάσματα, τα λειτουργικά σκεύη και άμφια, τις μικρογραφίες, τα χειρόγραφα, τα έγγραφα (εκκλησιαστικά και αυτοκρατορικά) κτλ. Από τις πλουσιότερες αγιορείτικες βιβλιοθήκες είναι της Μεγίστης Λαύρας, του Βατοπεδίου, των Ιβήρων, του Παντελεήμωνος, του Διονυσίου.

3.6.3 Διοικητική δομή της μοναστικής κοινότητας

Τα μοναστικά ιδρύματα του Αγίου Όρους διαιρούνται σε έξι κατηγορίες : τις μονές, τις σκήτες, τα κελιά, τις καλύβες, τα καθίσματα και τα ησυχαστήρια. Οι μονές διακρίνονται σε κοινόβιες και ιδιόρρυθμες. Τα ιδιόρρυθμα μοναστήρια είναι πραγματικές τειχισμένες πόλεις με ορθογώνια συνήθως σχήμα και πύργους. Στο εσωτερικό υπάρχει το καθολικό, στο μέσο συνήθως, με την φιάλη, η τράπεζα, το αρχονταρίκι ή ο ξενώνας και τα κελιά των μοναχών. Στα ιδιόρρυθμα οι μοναχοί απολαμβάνουν μεγαλύτερη αυτονομία και ηπιότερους κανόνες. Η διοίκηση στο Άγιο Όρος είναι δημοκρατική. Κάθε μονή επιλέγει τον αντιπρόσωπό της (είκοσι σήμερα) . Αυτοί με την σειρά τους εκλέγουν τέσσερις αντιπροσώπους, την ιερά κοινότητα, τον πρωτοεπιστάτη και τους επιστάτες. Οι Καρυές είναι πρωτεύουσα του Αγίου Όρους. Στο κέντρο της βρίσκεται το μέγαρο της Ιεράς Κοινότητας, όπου συνεδριάζουν οι είκοσι αντιπρόσωποι από τα διάφορα μοναστήρια. Εμπρός της Ιεράς Κοινότητας βρίσκεται ο ιερός ναός του Πρωτάτου, δηλαδή ο καθεδρικός ναός των Καρυών, όπου πραγματοποιούνται οι ακολουθίες με επικεφαλή πάντοτε τον πρωτοεπιστάτη, τους επιστάτες και τους αντιπροσώπους των μονών. Διοικητής του Αγίου Όρους είναι ο εκπρόσωπος της ελληνικής πολιτείας. Πρώτα και κύρια στο Άγιο Όρος είναι τα ονομαζόμενα κυρίαρχα μοναστήρια, όπου ο αριθμός είναι καθορισμένος από το οργανόγραμμα στα είκοσι και ακολουθούν μια αυστηρή ιεραρχία κατά προτεραιότητα, αρχίζοντας από τα παλαιότερα, η Μεγίστη Λαύρα, το Βατοπέδι και των Ιβήρων και τελειώνει με του Κωσταμονίτου. Το καθένα είναι αυτοκυβερνώμενο κοινόβιο που οφείλει υποταγή στην μη εκκλησιαστική εξουσία. Ακόμα και η δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριάρχη είναι περιορισμένη όσον αφορά την πνευματικότητα που επηρεάζει τους μοναχούς. Από τα είκοσι, δεκαεπτά είναι ελληνικά, ένα σέρβικο (Χελανδαρίου), ένα Ρώσικο (Αγίου Παντελεήμονα), και ένα βουλγαρικό (Ζωγράφου). Μεταξύ τους διοικούν το Άγιο Όρος. Επιπρόσθετα στην διοίκηση των μοναστηριών υπάρχουν πολλές άλλες μικρότερες «αποικίες», αν και η καθεμία πρέπει να λειτουργεί

εξαρτώμενη σε έναν από τους κυρίους οίκους (μονές). Πρώτες σε σημασία έρχονται οι σκήτες. Αυτές είναι μικρότερες, φτωχότερες και πιο ασκητικές από την μητέρα μονή. Αλλά εκτός του ότι διοικούνται από έναν ηγούμενο παρά από έναν διοικητή, η οργάνωση τους μοιάζει πολύ με εκείνη των μοναστηριών. Μερικές, όπως η ρουμάνικη Μονή του Προδρόμου, μοιάζουν κιόλας με μοναστήρι, έχοντας ένα νούμερο κελιών γύρω από μια αυλή με μια εκκλησία στη μέση. Αλλά στην πλειονότητα είναι πιο χαλαρά δομημένα, όντας κάτι περισσότερο από μερικές καλύβες μαζεμένες γύρω από μια εκκλησία. Μετά τις σκήτες έρχονται στα κελιά. Μοιάζουν πάρα πολύ σε απομονωμένα αγροκτήματα, κάθε κελί είναι πιο ανεξάρτητο από τους γείτονές του και δίνει αναφορά μόνο στην μητέρα μονή. Έχει το δικό του παρεκκλήσι και συνήθως στεγάζει τρεις με τέσσερις μοναχούς. Μετά έρχονται οι καλύβες και τα καθίσματα που είναι σαν μικρά κελιά. Τέλος, υπάρχουν τα ησυχαστήρια, οι αληθινοί ερημίτες, απλές καλύβες ή συχνότερα σπηλιές στο βράχο, στις οποίες οι μοναχοί καταφεύγουν για τέλεια απομόνωση και αυστηρό ασκητισμό. Πολλές από αυτές είναι μαζεμένες γύρω από το νοτιότερο άκρο της χερσονήσου, το οποίο ονομάζεται «η έρημος του Άθου». Εκεί οι άνδρες περνούν την ζωή τους προσευχόμενοι και σπανίως είναι ορατοί.

3.6.4 Η είσοδος στο Άγιο Όρος

(Οι όροι εισόδου καθορίζονται από χρυσόβουλο του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Μονομάχου (1060 μ.Χ.), το οποίο εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα: **Απαγορεύεται:**

- Η είσοδος γυναικών
- Η διανυκτέρευση επισκεπτών, εκτός αυτών που έχουν αποδεδειγμένα θρησκευτικά και επιστημονικά ενδιαφέροντα και είναι πάνω από 21 ετών και κάτοχοι ΔΙΑΜΟΝΗΤΗΡΙΟΥ
- Στα πλοιάρια που εκτελούν τον περίπλου του Άγιου Όρους και έχουν επιβάτες γυναίκες, να διέρχονται σε απόσταση μικρότερη των 500 μέτρων από την παραλία.
- Η λήψη κινηματογραφικών ταινιών και η χρήση μαγνητοφώνου
- Απαραίτητη προϋπόθεση για τους επισκέπτες είναι η ευπρεπής εμφάνιση.

Επιτρέπεται :

- Η λήψη φωτογραφιών χωρίς την χρησιμοποίηση τρίποδα ή flash.

Προϋποθέσεις εισόδου αλλοδαπών: Απαιτείται ατομική ή ομαδική άδεια επισκέψεως του Αγίου Όρους. Στην πρώτη περίπτωση ο ενδιαφερόμενος πρέπει να παρουσιαστεί στην Διπλωματική ή Προξενική αρχή του τόπου για να εφοδιαστεί με σχετική συστατική επιστολή. Βάση αυτής της συστατικής επιστολής εκδίδεται άδεια επισκέψεως από το Υπουργείο Εξωτερικών, Διεύθυνση εκκλησιών) στην Αθήνα ή από το Υπουργείο Βορείου Ελλάδας, Διεύθυνση Πολιτικών Υποθέσεων στη Θεσσαλονίκη, πλατεία Διοικητηρίου. Τέλος, σε ομαδικές ή οργανωμένες επισκέψεις δεν είναι δυνατόν να υπερβαίνουν τους 15 επισκέπτες, ενώ πραγματοποιούνται κατόπιν εγγράφου συνεννοήσεως με την Ιερά Επιστασία και τις Ιερές Μονές. Οι ημέρες παραμονής δεν μπορούν να υπερβούν τις 4 και ο αριθμός επισκεπτών τα 10 άτομα την ημέρα.

3.6.5. Ουρανούπολη

Αν ο επισκέπτης πρέπει να διανυκτερεύσει στην Ουρανούπολη και δεν έχει φροντίσει για αυτό, μπορεί να λάβει υπόψη του το ξενοδοχείο ΔΙΑΣ, που είναι κατάλληλα τοποθετημένο ανάμεσα στο λιμάνι και το Γραφείο Προσκυνητών. Το ξενοδοχείο είναι ανοιχτό όλο τον χρόνο και τα δωμάτια του μετριοπαθώς τιμολογημένα. Έχει και μέρος όπου μπορεί κάποιος να κλειδώσει τα υπεράριθμα μπαγκάζια του όσο θα είναι στο Άγιο Όρος. Γενικά, το Δίας προσφέρει μια πολύ καλή φιλοξενία σε όσους το προτιμήσουν. Η Ουρανούπολη είναι το σύνηθες μέρος αναχώρησης για το Άγιο Όρος. Από εκεί φεύγει κάθε μέρα καράβι στις 9:45 (την υψηλή περίοδο, δηλαδή το καλοκαίρι υπάρχει μερικές φορές και δεύτερη αναχώρηση), το οποίο είναι το μόνο αξιόπιστο μέσο για να φτάσει κάποιος στο Άγιο Όρος. Κάθε Δευτέρα, Πέμπτη και Σάββατο υπάρχει καράβι και από την Ιερισσό στις 12:00 το μεσημέρι για τα μοναστήρια της ανατολικής ακτής, αλλά αυτός ο τρόπος δεν είναι τόσο αξιόπιστος λόγω του συχνά θυελλώδη καιρού. Πριν την επιβίβαση ο επισκέπτης ανταλλάσσει την άδεια του από το Γραφείο Προσκυνητών με το ΔΙΑΜΟΝΗΤΗΡΙΟ του, το οποίο του εξασφαλίζει φιλοξενία στο Άγιο Όρος συνήθως για τέσσερις νύχτες. Το πλοίο φτάνει στην Δάφνη, το κεντρικό λιμάνι του Άθους, γύρω στο μεσημέρι. Στο δρόμο, όμως, περνάει και από τις αποβάθρες του Ζωγράφου και Κωσταμονίτου και Δοχαρίου, Ξενοφώντος και Αγίου Παντελεήμωνος και επισκέπτες μπορούν να αποβιβαστούν σε όποιο από αυτά τα σημεία επιθυμούν.

3.6.6. Λειτουργικοί ρυθμοί και το μέτρημα της ώρας

Η λειτουργική ρουτίνα είναι τα θεμέλια της θρησκευτικής ζωής και γενικά οι επισκέπτες ενθαρρύνονται να πάρουν μέρος σε αυτή. Όμως, οι μη Ορθόδοξοι ίσως να μην καταλάβουν την κοινότητα και διαφορετικά μοναστήρια έχουν διαφορετικά έθιμα για την παρουσία, συμμετοχή των μη Ορθοδόξων στις λειτουργίες (αυτό είναι αλήθεια και για τα κανονικά γεύματα στην τραπεζαρία). Επίσης περιορισμοί επιβάλλονται και για καθαρά πρακτικούς λόγους, αφού δεν υπάρχουν αρκετά δωμάτια για όλους στο σώμα της εκκλησίας. Δεν υπάρχουν ασφαλώς ποτέ ταπεινοί που να προκαλούν παραπτώματα. Από την άλλη, πολλοί μοναχοί διασκεδάζουν την ευκαιρία να συζητούν για τα πιστεύω τους με μέλη άλλων εκκλησιών. Οι προσκυνητές μπορούν να συμβουλεύονται τον αρχοντάρη για το τι είναι δυνατόν να κάνουν. Η λειτουργική μέρα τυπικά ξεκινά με τον εσπερινό που συνήθως τραγουδιέται προς το τέλος του απογεύματος. Ακολουθείται από το δείπνο, μετά το οποίο υπάρχει το απόδειπνο και μετά συνήθως μια περίοδο χαλάρωσης. Αυτή είναι η στιγμή στην οποία οι επισκέπτες ενθαρρύνονται να απασχολήσουν τους μοναχούς σε συζήτηση. Με την δύση του ηλίου οι πόρτες κλείνουν, δεν επιτρέπονται άλλοι επισκέπτες και οι μοναχοί αποχωρούν στα κελιά τους. Οι ώρες της νύχτας θεωρούνται σαν στιγμές για ησυχία και προσευχή και οι επισκέπτες ζητείται να συμπεριφέρονται ανάλογα. Ο πρωινός όρθρος ξεκινάει πριν την ανατολή του ηλίου και αναγγέλλεται με μια ζωηρή κλίση σε προσευχή από το ξύλινο τάλαντο ή το μεταλλικό σήμαντρο. Αυτό κορυφώνεται σε μια τελετή θείας λειτουργίας, που ακολουθείται (μερικές φορές μετά από μια παύση) από γεύμα. Το υπόλοιπο της ημέρας είναι αφιερωμένο στην δουλειά, ενώ αρκετές κοινότητες ξεκουράζονται νωρίς το απόγευμα. Τα περισσότερα μοναστήρια λειτουργούν σύμφωνα με την « Βυζαντινή Ώρα », η οποία ξεκινάει το ρολόι για κάθε νέα ημέρα στο ηλιοβασίλεμα. Εξαρτάται, όμως, και από την εποχή. Για αυτό τα ρολόγια τους είναι

πάντα μεταξύ τριών και έξι ωρών μπροστά από την τοπική ελληνική ώρα. Ο υπεύθυνος των φιλοξενούμενων επειδή αντιλαμβάνεται ότι αυτό μπορεί να προκαλέσει σύγχυση καθώς μεταφράζει το ωρολόγιο πρόγραμμα στην «κοσμική ώρα» για τις συνήθειες των επισκεπτών. Όλο το Όρος ακολουθεί ακόμα το Ιουλιανό ημερολόγιο και για αυτό είναι δεκατρείς μέρες πίσω από τον υπόλοιπο κόσμο (παλαιοημερολογίτες).

ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗ Ο Άθως είναι φοβερά φωτογενής, τα περισσότερα μοναστήρια επιτρέπουν την φωτογράφηση μέσα από τα τείχη τους, όχι όμως και μέσα από την εκκλησία τους, ειδικά κατά την διάρκεια των λειτουργιών. Οι μοναχοί κανονικά δεν επιτρέπουν στους εαυτούς τους να φωτογραφίζονται. Η ίδια διαδικασία είναι απαραίτητη για να φωτογραφηθούν εικόνες και άλλοι θησαυροί. Η καλύτερη, όμως, συμβουλή αν κάποιος αμφιβάλλει είναι να ρωτήσει. Βιντεοκάμερες απαγορεύονται παντού στο Άγιο Όρος.

ΚΟΛΥΜΠΙ Οι μοναχοί δεν επιδίδονται ιδιαίτερα στο κολύμπι. Οι επισκέπτες που επιθυμούν να κολυμπήσουν θα πρέπει να το κάνουν, μακριά από την θέα των μοναστηριών. Επισήμως, πάντως, το κολύμπι και το ψάρεμα απαγορεύονται. Μερικοί ξενώνες είναι πια εξοπλισμένοι με ντούς, αλλά το ζεστό νερό παραμένει σπάνιο είδος. Οι επισκέπτες, τέλος, πρέπει να προσέχουν να είναι σωστά ντυμένοι όταν εμφανίζονται δημόσια.

ΕΠΕΚΤΕΙΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ Το ΔΙΑΜΟΝΗΤΗΡΙΟ συνήθως λήγει μετά από τέσσερις νύχτες παραμονής στο Άγιο Όρος. Αν ο επισκέπτης επιθυμεί να παρατείνει την διαμονή του, θα πρέπει να το ζητήσει από την Άγια Κοινότητα στις Καρυές, όπου αν υπάρχει καλός λόγος η άδεια του συνήθως δεν αναστέλλεται. Μερικές φορές μια παράταση μπορεί να κανονιστεί και μέσω ενός από τα μοναστήρια.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Κτισμένο στο άνοιγμα ενός φαραγγιού, ογδόντα μέτρα πάνω από την θάλασσα, δεσπόζει το καστρομονάστηρο του Αγίου Διονυσίου. Απέχει τέσσερις ώρες από τις Καρυές, την πρωτεύουσα της Αθωνικής Πολιτείας. Τα κελιά εκτείνονται σε τέσσερις σειρές και μοιάζουν σαν να είναι κρεμασμένα από τον απόκρημνο βράχο. Το μοναστήρι ιδρύθηκε το 1370 από τον Άγιο Διονύσιο. Η Μονή γιορτάζει στις 24 Ιουνίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο σκευοφυλάκιο φυλάσσονται δυσεύρετα κειμήλια και το λείψανο του Αγίου Νήφωνος. Πλούσια και καλά οργανωμένη, η βιβλιοθήκη της μονής, περιέχει οκτακόσια τέσσερα χειρόγραφα σε περγαμηνές, εικοσιεπτά ειλητάρια σε περγαμηνή, έξι χιλιάδες έντυπα βιβλία, αλλά και σπάνιες εκδόσεις της Αγίας Γραφής. Το τάλαντο του μοναστηριού χτυπά ρυθμικά, με τον ήχο του σήμαντρου να ξεκινά και να τελειώνει την ημέρα, όπως και στα υπόλοιπα μοναστήρια. Εδώ οι ώρες περνούν εύκολα και αβίαστα, ενώ το βράδυ μόνη, ξάγρυπνη παραμένει η ακοίμητη κανδήλα.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά αυτό που μπορεί να ειπωθεί είναι ότι ο θρησκευτικός τουρισμός μεταβάλλεται σε συνάρτηση με τις μεταβολές στον τρόπο ζωής και σκέψης των τουριστών καθώς και με βάση τις αλλαγές των προσφερόμενων υπηρεσιών και μέσων των τόπων προορισμών. Έτσι ο θρησκευτικός τουρισμός παρουσιάζεται ως ένας ζωντανός οργανισμός που διαρκώς μεταβάλλεται και προσλαμβάνει νέες μορφές. Υπάρχουν λοιπόν σήμερα τόποι προορισμού, που παρόλο τα πολιτισμικά και θρησκευτικά τους μνημεία, να μην αποτελούν την πρώτη επιλογή των τουριστών ή ακόμα και να μην έχουν καθόλου επισκεψιμότητα. Αυτό οφείλεται κυρίως είτε στην προσκόλληση του τόπου στο θρησκευτικό στοιχείο είτε στην αμέλεια που επιδεικνύουν ως προς τα κίνητρα προσέλκυσης τουριστών. Όπως έχει ήδη ειπωθεί, λόγω και των οικονομικών δυσχερειών παγκοσμίως, οι τουρίστες τείνουν να επιλέγουν μέρη όπου μπορούν να ικανοποιήσουν παράλληλα τις περισσότερες από τις επιθυμίες τους. Έτσι στην επιλογή του προορισμού συγκρίνονται τόσο οι παροχές σε πολιτισμικό επίπεδο όσο και η διασκέδαση, η ευκολία προσέλευσης αλλά και το καθεστώς που επικρατεί σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Οι χώρες που έχουν εντάξει τον θρησκευτικό τουρισμό στην οικονομική τους πρόοδο βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη θέση. Η Ελλάδα, η Ιταλία καθώς και οι περισσότερες από τις χριστιανικές χώρες με ανοχή στις ανθρώπινες επιθυμίες και «ατέλειες» παρουσιάζουν διαρκή αύξηση του θρησκευτικού-θεματικού τουρισμού εν συγκρίσει με αυτές που είτε αμέλησαν για την εξέλιξή του είτε λόγω νοοτροπίας μένουν προσηλωμένες στην πίστη και στις παραδόσεις αδιαφορώντας για τα οικονομικά κίνητρα. Καταλήγοντας αξίζει να σημειωθεί η μετατόπιση των τουριστικών περιόδων ως ένα στίγμα υπέρμετρης προσπάθειας των χωρών για αύξηση της επισκεψιμότητα και των εσόδων. Παρατηρείται λοιπόν ένας διαρκής αγώνας για συνεχή προσφορά κινήτρων όπου με την πάροδο των χρόνων αποδίδει καρπούς αφού πλέον οι τουρίστες όλο και πιο συχνά ταξιδεύουν σε κάθε τους ευκαιρία σε αντίθεση με την παλαιότερη νοοτροπία όπου ο τουρισμός αυξάνονταν μόνο τις περιόδους των γιορτών ή την περίοδο των καλοκαιρινών διακοπών.

Βιβλιογραφία

Ιστοσελίδες

- el.wikipedia.org/wiki/Εναλακτικός_τουρισμός
- el.wikipedia.org/wiki/Πολιτιστικός_τουρισμός
- www.greecehotelholiday.com/el/thriskeftikos-tourismos-stin-ellada.html
- http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/commitees/tourism/bmavridou.pdf
- http://othessalonikios.gr/el/tips-thoughts/travel-inspiration/62-thriskeytikos-tourismos-i-palaioteri-morfi-tourismou-stin-istoria.html
- gnomiartas.gr/2019/08/15/ο-θρησκευτικοσ-τουρισμοσ-στην-ελλαδα/
- discovergreece.com/el/travel-ideas/cover-story/religious-tourism-greece
- touristikiekpaideysi.gr/documents/religiontourism.pdf
- http://okeanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle
- www.kalampaka.gr
- www.im-ka.gr
- www.impx.duth.gr/ieres_mones Ξάνθη
- www.aedipsos.gr/monastery Εύβοια
- www.diavlos.gr/monasteries Σάμος
- www.pref-kavala.gr/Paul Τα Βήματα του Απόστολου Παύλου
- www.friendsofmountathos.gr
- www.agiooros.gr
- www.culture.gr
- www.rome.gr
- www.gnto.gr
- www.monastiriaka.gr
- www.mountathosinfos.gr

- https://el.wikipedia.org
- www.kalampaka.com
- www.taxidologio.gr
- www.dogma.gr
- www.impantokratoros.gr
- www.huffingtonpost.gr
- www.kathimerini.gr
- https://www.troodostravel.gr/trip/χίος
- http://www.stagonnews.gr/idikes-ke-enallaktikes-morfes-tourismou-thriskeftikos-tourismos/
- http://www.patmos.gr/
- http://www.romiosini.org.gr
- http://ikivotos.gr/post/542/parnwnas-to-agio-oros-ths-peloponnhsoy
- https://www.newsbomb.gr/gnoriste-ta-20-omorfotera-monastiria-tis-elladas-kai-tin-istoria-toys
- https://infomust.gr/
- http://www.chiosnet.gr/tourism/worth/monaster_gr.htm